

**ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра професійних та спеціальних дисциплін

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення семінарських занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»
галузі знань 26 «Цивільна безпека»**

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 343.1
Б 64

*Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 31 серпня 2021 року № 1)*

Автори:

Беніцький А.С., кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ;

Оржинська Е.І., кандидат юридичних наук, доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ;

Темніков О.В., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ.

Рецензенти:

Бабенко А.М., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ.

Кострицький В.В., кандидат юридичних наук, суддя Луганського апеляційного суду.

Беніцький А.С., Оржинська Е.І., Темніков О.В.

Б 64 Методичні рекомендації щодо проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Кримінальне право» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», галузі знань 26 «Цивільна безпека» / А.С. Беніцький, Е.І. Оржинська, О.В. Темніков. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 108 с.

УДК 343.1

© Беніцький А.С., Оржинська Е.І., Темніков О.В. 2022

Зміст

Зміст.....	3
Розділ I ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	5
Розділ II ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	12
Тема № 1. Кримінальне право як самостійна галузь права, законодавства, науки та навчальної дисципліни.....	12
Тема № 2. Закон про кримінальну відповідальність.....	15
Тема № 3. Кримінальне правопорушення	18
Тема № 4. Склад кримінального правопорушення	20
Тема № 5. Об'єкт складу кримінального правопорушення	23
Тема № 6. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.....	25
Тема № 7. Суб'єкт складу кримінального правопорушення	28
Тема № 8. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.....	30
Тема № 9. Стадії вчинення кримінального правопорушення	33
Тема № 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні	36
Тема № 11. Множинність кримінальних правопорушень.....	39
Тема № 12. Обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення.....	42
Тема № 13. Звільнення від кримінальної відповідальності	46
Тема № 14. Покарання та його види	49
Тема № 15. Звільнення від покарання та його відбування	51
Тема № 16. Судимість.....	53
Тема № 17. Заходи кримінально-правового характеру.....	55
Тема № 18. Особливості кримінально-правового впливу на неповнолітніх	57
Тема № 19. Злочини проти основ національної безпеки	60
Тема № 20. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.....	62

Тема № 21. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності	66
Тема № 22. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	68
Тема № 23. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	70
Тема № 24. Кримінальні правопорушення проти власності.....	73
Тема № 25. Кримінальні правопорушення у сфері господарської та пов'язаної з нею діяльності	77
Тема № 26. Кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля	80
Тема № 27 Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	82
Тема № 28. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту	85
Тема № 29. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності	87
Тема № 30. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.....	89
Тема № 31. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації	91
Тема № 32. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади.....	92
Тема № 33. Кримінальні правопорушення у сфері використання комп'ютерів, комп'ютерних систем і мереж та мереж електрозв'язку.....	94
Тема № 34. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг	98
Тема № 35. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	101
Тема № 37. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	103

Розділ І ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	кількість годин				
	денна форма навчання				
	усього	у тому числі			
л		с	п	сам.р.	
1	2	3	4	5	6
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА					
Тема 1. Кримінальне право як самостійна галузь права, законодавства, науки та навчальної дисципліни	6	2	2		2
Тема 2 Закон про кримінальну відповідальність	6	2	2		2
Тема 3. Кримінальне правопорушення	2	2	0		2
Тема 4. Склад кримінального правопорушення	6	0	2		2
Тема 5. Об'єкт складу кримінального правопорушення	6	2	2		2
Тема 6. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	6	2	2		2
Тема 7. Суб'єкт складу кримінального правопорушення	6	2	2		2
Тема 8. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	6	2	2		2
Тема 9. Стадії вчинення кримінального правопорушення	6	2	2		2

Тема 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення.	6	2	2		2
Тема 11. Множинність кримінальних правопорушень	6	2	2		2
Тема 12. Обставини, що виключають протиправність кримінального правопорушення	6	2	2		2
Тема 13. Звільнення від кримінальної відповідальності.	6	0	0		2
Тема 14. Покарання та його призначення	2	0	0		2
Тема 15. Звільнення від покарання та його відбування.	2	0	0		2
Тема 16. Судимість	2	0	0		2
Тема 17. Заходи кримінально-правового характеру	6	0	0		6
Тема 18. Особливості кримінально-правового впливу на неповнолітніх	6	0	0		6
Усього годин:	90	22	22		46
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА					
Тема 19. Злочини проти основ національної безпеки	6	2	2		2
Тема 20. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	6	2	2		2
Тема 21. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи	6	2	2		2
Тема 22. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	6	2	2		2
Тема 23. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	6	0	2		4

Розділ I

Тема 24 Кримінальні правопорушення проти власності	6	2	2		2
Тема 25. Кримінальні правопорушення у сфері господарської та пов'язаної з нею діяльності	6	2	2		2
Тема 26. Кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля	8	0	2		6
Тема 27. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	6	2	2		2
Тема 28. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	4	2	0		2
Тема 29. Кримінальні правопорушення громадського порядку та моральності	6	2	2		2
Тема 30. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин	12	2	2		2
Тема 31. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації	8	0	2		6
Тема 32 Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади	8	2	0		6
Тема 33. Кримінальні правопорушення у сфері використання комп'ютерів, комп'ютерних систем і мереж та мереж електрозв'язку	8	2	2		4
Тема 34. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг.	6	2	2		2
Тема 35. Кримінальні правопо-	6	2	2		2

рушення проти правосуддя				
Тема 36. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	8			8
Тема 37. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	4	0	2	2
Усього годин:	120	28	32	60
Разом:	210	50	54	106

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	кількість годин				
	заочна форма навчання				
	усього	у тому числі			
л		с	п	сам.р.	
1	2	3	4	5	6
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА					
Тема 1. Кримінальне право як самостійна галузь права, законодавства, науки та навчальної дисципліни	4	0	0		4
Тема 2 Закон про кримінальну відповідальність	6	0	0		6
Тема 3. Кримінальне правопорушення	6	0	0		6
Тема 4. Склад кримінального правопорушення	8	2	0		6
Тема 5. Об'єкт складу кримінального правопорушення	6	0	0		6
Тема 6. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	4	0	0		4
Тема 7. Суб'єкт складу кримінального правопорушення	4	0	0		4

Розділ І

Тема 8. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	6	2	0		4
Тема 9. Стадії вчинення кримінального правопорушення	6	2	0		4
Тема 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення.	6	2	0		4
Тема 11. Множинність кримінальних правопорушень	6	2	0		4
Тема 12. Обставини, що виключають протиправність кримінального правопорушення	6	0	2		4
Тема 13. Звільнення від кримінальної відповідальності.	4	0	0		4
Тема 14. Покарання та його призначення	6	0	2		4
Тема 15. Звільнення від покарання та його відбування.	4	0	0		4
Тема 16. Судимість	4	0	0		4
Тема 17. Заходи кримінально-правового характеру	4	0	0		4
Тема 18. Особливості кримінально-правового впливу на неповнолітніх	4	0	0		4
Усього годин:	100	8	4		88
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА					
Тема 19. Злочини проти основ національної безпеки	6	0	0		6
Тема 20. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	10	2	2		6
Тема 21. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи	6	0	0		6

Тема 22. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	6	0	0		6
Тема 23. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	6	0	0		6
Тема 24. Кримінальні правопорушення проти власності	8	2	0		6
Тема 25. Кримінальні правопорушення у сфері господарської та пов'язаної з нею діяльності	6	0	0		6
Тема 26. Кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля	6	0	0		6
Тема 27. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	6	0	0		6
Тема 28. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	6	0	0		6
Тема 29. Кримінальні правопорушення громадського порядку та моральності	6	0	0		6
Тема 30. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин	8	2	0		6
Тема 31. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації	6	0	0		6
Тема 32. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади	4	0	0		4

Розділ І

Тема 33. Кримінальні правопорушення у сфері використання комп'ютерів, комп'ютерних систем і мереж та мереж електроз'язку	4	0	0		4
Тема 34. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг.	6	0	2		4
Тема 35. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	4	0	0		4
Тема 36. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)	4				4
Тема 37. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	4	0	0		4
Усього годин:	110	6	4		100
Разом:	210	14	8		188

Розділ II

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема № 1. Кримінальне право як самостійна галузь права, законодавства, науки та навчальної дисципліни

МЕТА

- **освітня:** розглянути поняття й види принципів кримінального права, їх правову природу та соціальні витоки;
- **розвивальна:** визначити форми законодавчого закріплення принципів кримінального права; засвоїти конституційні принципи та принципи кримінального права, закріплені нормами Загальної частини КК України;
- **виховна:** засвоїти розуміння принципів кримінального права як основоположних (базових, відправних) елементів у системі кримінального права.

Основні поняття: кримінальне право; функції та завдання кримінального права; кримінально-правова політика; система кримінального права; наука кримінального права; предмет кримінально-правового регулювання; методи кримінально-правового регулювання.

ПЛАН:

1. Поняття кримінального права, його предмет.
2. Функції і завдання кримінального права.
3. Система кримінального права
4. Наука кримінального права.
5. Кримінальне право в системі права.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Поняття предмету, функцій і методів кримінального права
2. Наука кримінального права.

3. Система кримінального права.
4. Кримінально-правова політика
5. Чим характеризуються загальноправові принципи?
6. У чому полягає особливість спеціальних принципів кримінального права?
7. Якою є структура принципу кримінального права?
8. За якими критеріями класифікуються принципи кримінального права?
9. Що означає принцип невідворотності відповідальності?
10. Як реалізується принцип гуманізму в правозастосовній діяльності?
11. Як реалізується принцип індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання?
12. Яке значення має економія засобів кримінально-правової репресії для кримінальної політики на сучасному етапі? Чи можна вважати економію кримінальної репресії принципом кримінального права?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаніна В.В. Поняття та межі принципу справедливості в кримінальному законодавстві України. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П Михайленка)* : тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 26-30.
2. Баулін Ю.В. Принцип верховенства права в кримінально-правовому вимірі. *Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 17-19 жовтня 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 109-113.
3. Баулін Ю. Принцип справедливості кримінального закону у практиці Конституційного Суду України. *Право України*. 2017. № 2. С. 14-22.
4. Баулін Ю. Принцип верховенства права у рішеннях Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2017. №1. С.18-26.
5. Баулін Ю., Тацій В. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. *Право України*. 2020. № 2. С. 17-30

6. Буржинський В.А., Кіріленко Ф.О. Аналіз стану злочинності в Україні 1960-2015 роки. Причини та наслідки. Київ.: Редакційно-видавничий центр НУБіП України, 2017. 72 с.

7. Кісілюк Е.М., Смаглюк О.В. Особливості застосування оціночних понять у кримінальному законодавстві України. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». Київ: НАУ, 2018. № 1 (46). С. 166–170.

8. Кришевич О.В., Кузьменко О.В., Чорна В.Г. Адаптація національного законодавства відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом: наукова монографія. Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2019. С. 410–429.

9. Митрофанов І.І. Актуальні проблеми механізму кримінально-правового регулювання. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції* : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (19 трав. 2016 року, Харків). Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 67–68.

10. Панов М.І. Джерела кримінального права: поняття, види, правове значення. *Право України*. 2017. № 6. С. 80–85.

11. Пономаренко Ю., Баулін Ю. Системність у кримінальному праві та кримінальному законодавстві. *Право України*. 2017. № 5. С. 88–95.

12. Словник основних кримінально-правових термінів / авт.-укл.: І.О. Кисельов, В.В. Шаблистий, В.О. Лисенко, О.В. Чорна, Л.Г. Якименко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 388 с.

13. Смаглюк О.В. Підстави для криміналізації в процесі реалізації кримінально-правової політики. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)*: тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 279–282.

14. Швядас Гінтарас, Баулін Ю. В. Деякі аспекти кримінального права Європейського Союзу: досвід Литви та виклики для України. *Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 17–19 жовт. 2019 р.). Харків: Право, 2019. С. 78–87.

15. Шевченко Є.В. До питання про співвідношення кримінального права з кримінальним законом в контекст і сучасних поглядів на праворозуміння. *Вісник Національного університету «Юридична ака-*

демія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. Харків, 2014. № 2. С. 272–286.

Тема № 2. Закон про кримінальну відповідальність

МЕТА

- **освітня:** розглянути поняття закону про кримінальну відповідальність, його роль і значення як основного джерела кримінального права; на основі положень науки кримінального права й аналізу норм чинного кримінального законодавства отримати знання про застосування кримінального закону за аналогією;

- **розвивальна:** засвоїти структуру закону про кримінальну відповідальність, зміст Загальної та Особливої частин КК України, а також структуру та види кримінально-правових норм; розглянути поняття, мету, практичне значення тлумачення кримінального закону; засвоїти види, прийоми та методи тлумачення, використовуючи конкретні приклади;

- **виховна:** засвоїти розуміння закону про кримінальну відповідальність (КК) як основного, але не єдиного джерела кримінального права, який визначає, що є злочином та кримінальний проступок, і які наслідки настають у разі їх вчинення.

Основні поняття: закон про кримінальну відповідальність, екстрадиція, диспозиція кримінально-правової норми, санкція кримінально-правової норми, тлумачення кримінального закону, дія закону про кримінальну відповідальність у часі; зворотна сила закону про кримінальну відповідальність, дія закону про кримінальну відповідальність у просторі, екстрадиція.

ПЛАН:

1. Закон про кримінальну відповідальність: поняття й структура.
2. Структура кримінально-правової норми.
3. Поняття та види тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
4. Чинність кримінального закону в часі. Зворотна сила кримінального закону.
5. Чинність кримінального закону у просторі.
6. Екстрадиція.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Яке місце серед джерел кримінального права займає закон про кримінальну відповідальність?
2. Якими є характерні риси кримінального закону?
3. З чого складається стаття Особливої частини КК України?
4. Яка диспозиція кримінально-правової норми вважається описовою, відсильною, а яка бланкетною?
5. Що таке санкція кримінально-правової норми та які існують її види?
6. У чому полягає зміст ультраактивної чинності кримінального закону?
7. Що необхідно розуміти під тлумаченням кримінального закону?
8. Які існують види неофіційного тлумачення кримінального закону?
9. Що таке доктринальне тлумачення кримінального закону?
10. Які існують види офіційного тлумачення кримінального закону?
11. Що таке автентичне тлумачення кримінального закону?
12. Які існують способи тлумачення кримінального закону?
13. У яких випадках застосовується систематичне тлумачення кримінального закону?
14. У яких випадках застосовується історичне тлумачення кримінального закону?
15. Чим відрізняється поширювальне тлумачення кримінального закону від його застосування за аналогією?
16. Наведіть аргументи «за» та «проти» виділення в законі такого виду правопорушення як кримінальний проступок.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз судової практики застосування зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 9. С. 33–40.
2. Баулін Ю.В. Виклики «нової злочинності» та проблеми кримінального права в умовах глобалізації. *Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (12–13 жовтня 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 25–28.

3. Беніцький А.С. Джерела кримінального права на землях Слобідської України . *Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (22 травня 2015 року) /* Редкол. : д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І.С. Сахарук (відп. ред.) та ін. Київ. : Прінт- Сервіс, 2015. С 376–378.

4. Беніцький А.С. Пам'ятки кримінального права в Гетьманщині. *Конституційний розвиток в Україні : історична ретроспектива та сучасні трансформації* : матеріали Всеукраїнської наукової конференції. м. Северодонецьк, 21 травня 2015 р. / За ред. д.і.н., проф. Довжук І.В. Северодонецьк, СНУ ім. В. Даля, 2015. С. 24–28.

5. Берзін П.С. Особливості передбачених Кримінальним кодексом України ситуацій поєднання дії кримінального закону в просторі та за колом осіб. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 103–115.

6. Борисов В.І. / В.І. Борисов ; уклад.: В.В. Базелюк, С.В. Гізімчук, Л.М. Демидова та ін. ; відп. за вип. М.В. Шепітько. – Харків : Право, 2018. 784 с.

7. Борисов В.І., Фріс П.Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 27. С. 30–38.

8. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки : монографія. Одеса : Юридична література, 2014. 224 с.

9. Кришевич О.В. Екстериторіальна дія закону України про кримінальну відповідальність у просторі. *Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри*: XVI Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»: Збірник тез доповідей. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. С. 125–128.

10. Макаренко А.С. Система стягнень за вчинення проступку. *Наукове та законодавче забезпечення реалізації концепції кримінальних проступків*: монографія / за заг. ред. С.В. Ківалова, В.О. Тулякова. Одеса: Юридична література, 2014. 176 с.

11. Макаренко А.С. Теоретичні основи пеналізації кримінальних проступків. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3).

12. Пашенко О.О. Соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність: монографія. Харків: Юрайт, 2018. 446 с.

13. Шаблистий В.В. Безпековий вимір кримінального права України: людиноцентристське дослідження: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ: Ліра ЛТД, 2015. 420 с.

Тема № 3. Кримінальне правопорушення

МЕТА:

- **освітня:** на основі положень науки кримінального права й аналізу норм чинного кримінального законодавства отримати знання про кримінальне правопорушення, навчитись відмежовувати його від малозначного діяння та інших правопорушень;
- **розвивальна:** засвоїти критерії, за якими можна розмежувати кримінальне правопорушення і інші правопорушення та кримінальне правопорушення і малозначне діяння, ;
- **виховна:** сформувати уявлення про кримінальне правопорушення як найбільш суспільно небезпечне діяння в ієрархії правопорушень.

Основні поняття: кримінальне правопорушення, суспільна небезпечність, протиправність, винність, караність, кримінальний проступок, кримінальне правопорушення середньої тяжкості, тяжке кримінальне правопорушення, особливо тяжке кримінальне правопорушення, малозначність діяння, характер і ступінь суспільної небезпечності, криміналізація діянь, декриміналізація діянь.

ПЛАН:

1. Соціальна та правова природа кримінального правопорушення.
2. Залежність поняття кримінального правопорушення від соціально-економічних відносин, що існують в суспільстві на тому чи іншому етапі розвитку.
3. Способи визначення поняття кримінального правопорушення. Криміналізація та декриміналізація суспільно небезпечних діянь. Визначення поняття кримінального правопорушення за КК України. Ознаки кримінального правопорушення (суспільна небезпечність, протиправність, винність, караність), їх зміст. Малозначне діяння.
4. Класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості.
5. Злочин.
6. Кримінальний проступок.

7. Співвідношення кримінального проступку та злочину. Відмежування кримінального проступку від адміністративного правопорушення.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ:

1. Поняття, соціальна суть, ознаки та види злочинів та кримінальних проступків.
2. Суспільна небезпечність, її характер і ступінь.
3. Протиправність як ознака кримінального правопорушення.
4. Винність як ознака кримінального правопорушення.
5. Караність як ознака кримінального правопорушення.
6. Криміналізація та декриміналізація суспільно небезпечного діяння.
7. Класифікація кримінальних правопорушень. Види кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості.
8. Кримінальне правопорушення і малозначне діяння.
9. Кримінальне правопорушення та інші правопорушення.
10. Поняття злочину.
11. Поняття кримінального проступку та його значення.
12. Розмежування кримінального проступку від адміністративного проступку та дисциплінарного правопорушення.
13. Чим відрізняється поширювальне тлумачення кримінального закону від його застосування за аналогією?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Кримінальне правопорушення. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 469-470.
2. Баулін Ю.В. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності. *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності* : матеріали наук. полілогу (7 верес. 2018 р., м. Харків). Харків, 2018. С. 11-25.
3. Борисов В.І., Тютюгін В.І., Демидова Л.М. Кримінальний проступок: концептуальні засади запровадження до національного

законодавства. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. Електрон. текст. дані. Харків, 2016. Вип. 2. С. 129–142.

4. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр./ В. Тацій [та ін.]. Харків, 2014. № 2. С. 122-135.

5. Дмитрук М.М. Кримінальний проступок: правова природа та ознаки : монографія. Одеса : Юридична література, 2014. 224 с.

6. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.

7. Коханюк Т.С. Системне тлумачення кримінального закону: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 264 с.

8. Макаренко А.С. Система стягнень за вчинення проступку. *Наукове та законодавче забезпечення реалізації концепції кримінальних проступків*: монографія / за заг. ред. С. В. Ківалова, В.О. Тулякова. Одеса: Юридична література, 2014. 176 с.

9. Макаренко А.С. Теоретичні основи пеналізації кримінальних проступків. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3).

10. Пащенко О.О. Криміналізація та соціальна обумовленість. *Вісн. Асоц. кримінал. права України*. 2017. № 1 (8). С. 41–76.

11. Радутний О.Е. Цифрова людина та нові кримінально-правові делікти. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2020* : альм. наук. пр. Миколаїв, 2020. С. 100–109.

12. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1(2). С. 19–28.

Тема № 4. Склад кримінального правопорушення

МЕТА:

- **освітня**: розглянути елементи складу кримінального правопорушення в їх системі;

- **розвивальна**: засвоїти обов'язкові та факультативні ознаки кожного елементу складу кримінального правопорушення;

- **виховна**: забезпечити розуміння елементів складу кримінального правопорушення як цілісної системи юридичних ознак.

Основні поняття: склад кримінального правопорушення, елементи складу кримінального правопорушення (об'єкт кримінального правопорушення, об'єктивна сторона кримінального правопорушення, суб'єкт кримінального правопорушення, суб'єктивна сторо-

на кримінального правопорушення); ознаки елементів складу кримінального правопорушення.

ПЛАН:

1. Загальна характеристика складу кримінального правопорушення та його елементів. Види складів кримінальних правопорушень.
2. Об'єкт кримінального правопорушення.
3. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення.
4. Суб'єкт кримінального правопорушення.
5. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що таке склад кримінального правопорушення?
2. Які елементи утворюють склад кримінального правопорушення?
3. Які ознаки виступають обов'язковими ознаками складу кримінального правопорушення?
4. Які ознаки складу кримінального правопорушення є факультативними?
5. Які функції виконує склад кримінального правопорушення?
6. У чому полягає фундаментальна функція складу кримінального правопорушення?
7. Якими є критерії класифікації складів кримінальних правопорушень?
8. Які є види складів кримінальних правопорушень залежно від ступеня їх суспільної небезпечності?
9. Які є склади кримінальних правопорушень за способом опису ознак складу кримінального правопорушення в кримінальному законі?
10. На які види можна поділити склади кримінальних правопорушень залежно від конструкції їх об'єктивної сторони?
11. Що розуміється під матеріальним складом кримінального правопорушення?
12. Що розуміється під формальним складом кримінального правопорушення?
13. Який склад кримінального правопорушення називається усіченим?

14. Як співвідносяться поняття «кримінальне правопорушення» і «склад кримінального правопорушення»?

15. Поняття складу кримінального правопорушення, його елементи та ознаки.

16. Види складів кримінальних правопорушень

17. Склад кримінального правопорушення – законодавча модель для кваліфікації кримінальних правопорушень

18. Поняття та види кримінально-правової кваліфікації

19. Стадії кримінально-правової кваліфікації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адамян А.С. Правова природа казусу як невинного заподіяння шкоди в кримінальному праві України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2014. № 10-2. Т. 2. С. 88- 90.

2. Брич Л.П. Теоретичні засади розмежування складів злочинів: автореф. дис. ... д-ра юрид наук: спец. 12.00.08. Львівський державний ун-т внутрішніх справ. Львів, 2014. 34с.

3. Вереща Р.В. Суб'єктивні елементи складу кримінального правопорушення: наук.-практ. посіб. Київ: Алерта. 2015.- 88с.

4. Гродецький Ю.В. Роль академіка В.Я. Тація у розробці концептуальних засад упровадження інституту проступку до законодавства України. Проблеми законності : зб. наук. пр. Харків, 2020. Спец. вип. С. 105–115.

5. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ.: Ваіте, 2017. 872 с.

6. Мисливий В. Співзаподіяння у злочині. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2018. № 3. С. 133–137.

7. Суходубова І.В., Тютюгін В.І. Стабільність і динамізм законодавства про кримінальну відповідальність. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 910–911.

8. Ус О. В. Кваліфікація злочину, передбаченого бланкетною диспозицією. *Право і суспільство*. 2018. № 2, ч. 2. С. 179–186.

9. Ус О.В. Склад злочину як підстава кримінально-правової оцінки вчиненого діяння. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/2. С. 196–201.

10. Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.

Тема № 5. Об'єкт складу кримінального правопорушення

МЕТА:

- **освітня:** розглянути поняття об'єкта кримінального правопорушення, проаналізувати багатомайття концепцій визначення об'єкта кримінального правопорушення; визначити види об'єктів кримінального правопорушення й дати їх стисло характеристику;

- **розвивальна:** засвоїти поняття предмета кримінального правопорушення та потерпілого, встановивши їх співвідношення з об'єктом кримінального правопорушення.

- **виховна:** забезпечити розуміння об'єкта кримінального правопорушення як обов'язкового елемента складу кримінального правопорушення.

Основні поняття: об'єкт кримінального правопорушення, суспільні відносини, загальний об'єкт кримінального правопорушення, родовий об'єкт кримінального правопорушення, видовий об'єкт кримінального правопорушення, безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, обов'язковий об'єкт кримінального правопорушення, факультативний об'єкт кримінального правопорушення, предмет кримінального правопорушення, предмет злочинного впливу.

ПЛАН:

1. Поняття та значення об'єкта кримінального правопорушення.
2. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення.
3. Факультативні ознаки об'єкта кримінального правопорушення.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке об'єкт кримінального правопорушення?
2. Що таке суспільні відносини?
3. Які структурні елементи суспільних відносин вам відомі?
4. Які існують теорії об'єкта кримінального правопорушення?

5. Як класифікують об'єкти кримінального правопорушення „за вертикаллю”?
6. Як класифікуються об'єкти кримінального правопорушення „за горизонталлю”?
7. Що таке загальний об'єкт кримінального правопорушення?
8. Що таке родовий об'єкт кримінального правопорушення?
9. Що треба розуміти під безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення?
10. Що таке основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення?
11. Що означає додатковий безпосередній об'єкт кримінального правопорушення?
12. Що розуміється під додатковим обов'язковим об'єктом кримінального правопорушення?
13. Що таке додатковий факультативний об'єкт кримінального правопорушення?
14. Що розуміється під предметом кримінального правопорушення?
15. У чому полягає відмінність об'єкта кримінального правопорушення від предмета кримінального правопорушення?
16. Що таке об'єкт посягання?
17. У чому полягає відмінність предмета кримінального правопорушення від предмета суспільних відносин і предмета посягання?
18. Чи може бути предметом кримінального правопорушення людина?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Кримінально-правові відносини. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 484-485.
2. Волинець Р.А. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 146-150.
3. Іщенко М.В. Безпосередній об'єкт забруднення або псування земель та механізм заподіяння йому шкоди. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків, 2016. № 4. С. 195-207.

4. Мостепанюк Л.О. Чи варто розширювати коло потерпілих у Кримінальному кодексі України. *Актуальні проблеми кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (25 трав. 2018 р., м. Дніпро). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 59–62 с.

5. Навроцька В. Поняття потерпілого від злочину у ст. 46 КК України та відшкодування заподіяної шкоди у разі смерті потерпілого. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2019* : альманах наукових досліджень. 2019. 278 с

6. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві : монографія. Харків : Право, 2016. 256 с.

7. Ус О.В. Кримінально-правова оцінка вчиненого діяння за ознаками об'єкта складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 41, т. 2. С. 139–144.

8. Шевченко Є.В. До питання про предмет кримінального права. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. Харків, 2014. № 4. С. 205-219.

Тема № 6. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

МЕТА:

- **освітня**: розглянути суспільно небезпечне діяння як ознаку об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення; навчитись визначати та характеризувати кожну з факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення; засвоїти їх зміст

- **розвивальна**: визначити ознаки суспільно небезпечного діяння; засвоїти зміст кожної з ознак.

- **виховна**: забезпечити розуміння діяння як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Основні поняття: суспільно небезпечне діяння; дія; бездіяльність; непереборна сила; примус; гіпноз, факультативні ознаки.

ПЛАН:

1. Поняття та ознаки суспільно небезпечного діяння.
2. Дія як форма поведінки особи.
3. Бездіяльність.

4. Непереборна сила.
5. Вчинення дії під примусом. Гіпноз.
6. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке діяння?
2. Що таке дія як форма злочинної поведінки людини?
3. Як дії, які є кримінальними правопорушеннями описуються в статтях Особливої частини КК України?
4. Що таке бездіяльність?
5. За яких умов бездіяльність тягне кримінальну відповідальність?
6. У яких випадках бездіяльність може поєднуватися з активними діями?
7. У чому полягає особливість описання суспільно небезпечного діяння за допомогою норми КК із бланкетною диспозицією?
8. Який вплив на кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння мають непереборна сила, фізичний і психічний примус?
9. Що слід розуміти під суспільно небезпечними наслідками і в чому полягає особливість наслідків як ознаки складу кримінального правопорушення? В чому полягає відмінність між кримінальними правопорушеннями з формальним складом від кримінальних правопорушень із матеріальним складом?
10. Яким чином позначаються у кримінальному законі суспільно небезпечні наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони?
11. Чи можливе врахування при призначенні покарання суспільно небезпечних наслідків як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони складу конкретного кримінального правопорушення?
12. Яке має значення причинний зв'язок у кримінальному праві?
13. У якій послідовності має здійснюватися з'ясування причинного зв'язку як ознака об'єктивної сторони? Чи можливим є причинний зв'язок між бездіяльністю і суспільно небезпечними наслідками?
14. Які існують види причинного зв'язку?

15. Що розуміється під матеріальними суспільно небезпечними наслідками?
16. Що розуміється під формальними суспільно небезпечними наслідками?
17. Що таке місце вчинення кримінального правопорушення?
18. Коли місце вчинення кримінального правопорушення виступає кваліфікуючою ознакою?
19. Що таке час учинення кримінального правопорушення?
20. Що таке обстановка вчинення кримінального правопорушення?
21. Що характеризує обстановку вчинення кримінального правопорушення, котра вказує на ті умови, у яких відбувається діяння?
22. Чим характеризується обстановка вчинення кримінального правопорушення, яка вказує на умови, у яких перебуває потерпілий?
23. Коли обстановка вчинення кримінального правопорушення виступає кваліфікуючою ознакою?
24. Коли обстановка вчинення кримінального правопорушення створює привілейований склад кримінального правопорушення?
25. Що розуміється під способом учинення кримінального правопорушення?
26. Яке кримінально-правове значення має спосіб учинення кримінального правопорушення?
27. Що слід розуміти під засобами вчинення кримінального правопорушення?
28. Що таке знаряддя вчинення кримінального правопорушення?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Демидова Л.М. Кримінально-правова оцінка умов воєнного стану та періоду збройного конфлікту при кваліфікації державної зради. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 28. С. 79–88.
2. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
3. Катеринчук К. Проблеми причинного зв'язку у злочинах проти здоров'я особи. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2017. № 3 (25). С. 115–118.

4. Крайник Г.С. Кваліфікація злочинів у сфері використання технічних систем за їх об'єктивними ознаками. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 28. С. 115–125.

5. Орловський Р.С., Валовина М.А. Суспільно небезпечні наслідки злочину. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2017. Вип. 6, т. 3. С. 76–80.

6. Рубашенко М.А. Проблеми співвідношення «заклику» і його «публічності» та їх місце в системі об'єктивних ознак складу злочину. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 160–163.

7. Рубашенко М.А. Территория Украины как жизненное пространство и предмет преступления, предусмотренного ст. 110 УК Украины. *Leges si viata*. 2014. № 5-3. С. 91–94.

Тема № 7. Суб'єкт складу кримінального правопорушення

МЕТА:

- **освітня:** розглянути поняття й значення обов'язкових ознак суб'єкта складу кримінального правопорушення;

- **розвивальна:** навчитись визначати обов'язкові ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, даючи характеристику кожній з них; засвоїти поняття й ознаки неосудності, обмеженої осудності.

- **виховна:** забезпечити розуміння суб'єкта кримінального правопорушення як обов'язкового елемента складу кримінального правопорушення.

Основні поняття: суб'єкт кримінального правопорушення, осудність, вік кримінальної відповідальності, фізична особа, неосудність, обмежена осудність.

ПЛАН:

1. Поняття, ознаки, соціальна та юридична характеристика суб'єкта кримінального правопорушення.

2. Суб'єкт складу кримінального правопорушення – фізична особа

3. Вік кримінальної відповідальності.

4. Поняття та критерії неосудності. Обмежена осудність.

5. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені в стані сп'яніння

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

6. Хто є суб'єктом кримінального правопорушення?
7. Чи можуть виступати юридичні особи суб'єктами кримінального правопорушення?
8. У чому полягає різниця між поняттями «суб'єкт кримінального правопорушення» й «особа злочинця»?
9. Які існують ознаки осудності?
10. Яке юридичне значення має неосудність?
11. Якими ознаками (критеріями) характеризується неосудність?
12. Що таке юридичний критерій неосудності?
13. Які види психічних захворювань зазначені в ч. 2 ст. 19 КК України?
14. Як розглядається питання про осудність особи, яка перебувала в стані сп'яніння?
15. Хто правомочний визнати особу неосудною?
16. Як встановлюється вік кримінальної відповідальності?
17. Що означає обмежена осудність?
18. Що означає вікова обмежена осудність?
19. Поняття та види спеціальних суб'єктів кримінального правопорушення.
20. Ознаки спеціального суб'єкта кримінального правопорушення

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанін С.В. Змішана форма вини у кримінальному праві України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 186–192.
2. Беніцький А.С. Про деякі питання щодо суб'єкта заздалегідь не об'язного приховування кримінального правопорушення. *Протидія злочинності: теорія та практика: збірник матеріалів VI Міжвузівської науково-практичної конференції студентів (курсантів), аспірантів та молодих учених (Київ, 16 травня 2014 року)*. Київ : Національна академія прокуратури України, 2014. С. 321–325.
3. Бойчук В. Спеціальні ознаки суб'єкта злочину, передбаченого статтею 330 Кримінального Кодексу України. *Право і Безпека*. 2019. № 1. С. 53–57.

4. Вереша Р.В. Суб'єктивні елементи складу кримінального правопорушення: наук.-практ. посіб. Київ: Алерта, 2015. 88с

5. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.

6. Зайцев О.В. Деякі проблеми визначення формули неосудності у кримінальному праві України. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. фах. вид. 2015. № 1 (4). С. 113–123.

7. Зайцев О.В. До питання про включення до медичного критерію неосудності соматичних захворювань. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 2 (70). С. 62–69.

8. Зайцев О.В. Сутність та критерії обмеженої осудності. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. Київ, 2002. Вип. 17. С. 414–418.

9. Зайцев О.В. Щодо питання про зумовленість осіб, які мають психічні розлади, що не виключають осудності, до здійснення злочинів. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. Київ, 2002. Вип. 18. С. 295–299.

10. Кривоченко Л.Н. Об особенностях признания несовершеннолетних невменяемыми. *Вибрані праці*. Харків : Право, 2016. С. 16–18.

11. Мостепанюк Л.О. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність, у законодавстві України (1921–1991 рр.). *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка): тези доп. IX Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.)* / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 181–183.

Тема № 8. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення

МЕТА:

- **освітня**: розглянути поняття та значення вини як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення; засвоїти її зміст;

- **розвивальна**: на конкретних прикладах з'ясувати значення форм вини при встановленні суб'єктивної сторони кримінального правопорушення; розглянути поняття й значення помилки в кримінальному праві, засвоїти її зміст;

- **виховна:** забезпечити розуміння вини як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Основні поняття: вина, форми вини, умисел, прямиий умисел, непрямиий умисел, інтелектуальні та вольові ознаки умислу, види умислу, необережність, самовпевненість, недбалість, казус (випадок), подвійна форма вини, кримінально-правова помилка, юридична помилка, фактична помилка.

ПЛАН:

1. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
2. Поняття та форми вини.
3. Подвійна (змішана) форма вини.
4. Невинне заподіяння шкоди (казус).
5. Кримінально-правова помилка.
6. Поняття та значення мотиву кримінального правопорушення.
7. Поняття та значення мети кримінального правопорушення.
8. Поняття та значення емоційного стану.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке вина?
2. Якою є структура інтелектуального елемента вини?
3. Які існують форми та види вини в кримінальному праві?
4. Що розуміється під змішаною формою вини?
5. Які ознаки характеризують умисел і необережність?
6. Які існують види умислу?
7. Що таке прямиий умисел?
8. Що таке непрямиий умисел?
9. У чому полягає інтелектуальний момент умислу?
10. У чому полягає вольовий момент умислу?
11. Чим відрізняється прямиий умисел від непрямиого?
12. Що таке задалегідь обдуманий умисел?
13. Який умисел вважається раптово виниклим?
14. Що таке визначений, невизначений і альтернативний умисел?
15. Які існують види необережності?
16. Що таке самовпевненість?

17. Що таке недбалість?
18. У чому полягає відмінність непрямого умислу від самовпевненості?
19. Що таке випадок (казус)?
20. У чому полягає відмінність недбалості від казусу?
21. Як визначається поняття помилки в кримінальному праві?
22. Що таке юридична помилка?
23. Що таке фактична помилка?
24. На які види поділяють юридичні помилки?
25. Які існують види фактичної помилки?
26. Якими є особливості помилки в об'єкті?
27. Що являє собою помилка в характері діяння?
28. Як характеризується фактична помилка в розвитку причинного зв'язку?
29. У чому полягає помилка в особі потерпілого?
30. Які наслідки тягне помилка в розвитку причинного зв'язку?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беніцький А.С. Суб'єктивна сторона причетності до кримінального правопорушення. *Роль правоохоронних органів у формуванні правової держави в умовах євроінтеграції України*: матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. Частина 2. (Київ, 12 берез. 2015 р.) Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2015. С. 10–11.
2. Беніцький А.С. Суб'єктивні ознаки придбання, отримання, зберігання або збуту майна, одержаного злочинним шляхом. *Юридичний бюлетень*. № 1 (1). Одеса, 2015. С. 55–62.
3. Вереща Р.В. Суб'єктивні елементи складу кримінального правопорушення: наук.-практ. посіб. Київ: Алерта. 2015. 88с
4. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
5. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.
6. Комаров О.Д. Фактична помилка у розвитку причинного зв'язку. *Проблеми законності*: зб. наук. пр. Харків, 2015. Вип. 128. С. 74–80.
7. Крайник Г.С. Змішана форма вини у теорії кримінального права та судовій практиці. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2015. № 2. С. 97–110.

8. Оробець К.М. Корислива мета злочину: поняття, основні види та кримінально-правове значення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3). С. 69-74.

9. Рубашенко М.А. Мета як ознака суб'єктивної сторони посягання на територіальну цілісність і недоторканність України. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 8-9 жовт. 2015 р. Харків, 2015. С. 309-314.

10. Рубашенко М.А. Суб'єктивна сторона посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК). *Юридичний науковий електронний журнал*. № 5. 2015. С. 189-193

11. Ус О.В. Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. № 49, т. 2. С. 130-136.

Тема № 9. Стадії вчинення кримінального правопорушення

МЕТА

- **освітня:** навчитися розмежовувати стадії умисного кримінального правопорушення, відрізнити добровільну відмову від закінченого кримінального правопорушення;

- **розвивальна:** правильно орієнтуватись у ситуаціях, коли особа не повною мірою реалізувала свій намір, а також знаходити відмінність між добровільною відмовою і дійовим каяттям;

- **виховна:** забезпечити розуміння стадій вчинення кримінального правопорушення як особливої її правової форми.

Основні поняття: виявлення умислу, закінчене кримінальне правопорушення, готування до кримінального правопорушення, замах на кримінальне правопорушення, закінчений замах на кримінальне правопорушення, незакінчений замах на кримінальне правопорушення, добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні і, дійове каяття.

ПЛАН:

1. Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення.
2. Закінчене кримінальне правопорушення.
3. Незакінчене кримінальне правопорушення.

4. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що таке стадії вчинення кримінального правопорушення? Які стадії дозволяє виокремити чинний КК України?

2. Що слід розуміти під закінченим кримінальним правопорушенням?

3. Якими обставинами визначається можливість стадій при вчиненні конкретних кримінальних правопорушень?

4. Чи можливі готування і замах у кримінальних правопорушеннях, вчинюваних шляхом бездіяльності або у стані фізіологічного афекту?

5. У чому полягає особливість кримінальних правопорушень з усіченим складом і чи можливі стадії при вчиненні таких кримінальних правопорушень?

6. Як слід кваліфікувати готування і замах при неконкретизованому та альтернативному умислі?

7. Чому не мають стадій необережні кримінальні правопорушення?

8. Яким чином має здійснюватись кваліфікація незакінченого кримінального правопорушення?

9. Що таке виявлення наміру і чому воно не тягне кримінальну відповідальність?

11. Яким чином можна пояснити появу у чинному КК України положення про декриміналізацію готування до кримінального правопорушення невеликої тяжкості?

12. Які ознаки замаху дозволяє виділити КК України та який зміст мають ці ознаки?

13. Що слід розуміти під замахом на непридатний об'єкт, замахом із непридатними засобами і замахом із нікчемними засобами?

14. Які підходи існують у кримінально-правовій науці з питання про юридичну природу добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця?

15. Які ознаки добровільної відмови впливають зі ст. 17 КК та який зміст мають ці ознаки?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Горностай А.В. Некоторые дискуссионные вопросы покушения на преступление. *Юридичний науковий електронний журнал*. Електрон. текст. дані. 2016. № 6. С. 175–177.
2. Гродецкий Ю.В. Становление законодательной регламентации норм о стадиях совершения преступления и о добровольном отказе. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Всеукр. громад. орг. «Асоц. кримін. права». Харків, 2015. Вип. 1 (4). С. 98–104.
3. Гродецкий Ю.В. Французская и германская системы законодательной регламентации норм о стадиях совершения преступления и о добровольном отказе. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. Харків, 2017. Вип. 1. С. 77–99.
4. Гродецький Ю.В. Добровільна відмова провокатора злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2015. № 2. С. 122–134.
5. Гродецький Ю.В. Поняття стадій вчинення злочину. *Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення*: матеріали міжнар. наук.-практ. круглого столу (м. Харків, 17 трав. 2019 р.). Харків, 2019. С. 41–52.
6. Гродецький Ю.В. Стадії вчинення злочину та добровільна відмова за законодавством пострадянських держав. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2018. Вип. 2. С. 15–48.
7. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
8. Красницький І.В., Щутяк Л.С. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 224 с.
9. Невідома Н.В. До питання добровільної відмови учасників організованої групи. *Актуальні проблеми теорії кримінальної законотворчості та практики правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Одеса, 27 груд. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 53–58.
10. Радутний О.Е. Використання конструкції дієслів для визначення моменту закінчення злочину у кримінальному законі. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. – Електрон. текст. дані. Харків, 2016. Вип. 2. С. 159–168.

11. Рубашенко М.А. Про правову визначеність у кримінальному праві (у контексті реформи кримінального законодавства. *Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України: матеріали міжнар. наук. конф.*, м. Харків, 17-19 жовт. 2019 р. Харків, 2019. С. 130-134.

Тема № 10. Співучасть у кримінальному правопорушенні. Причетність до кримінального правопорушення

МЕТА

- **освітня:** засвоїти поняття та ознаки співучасті в кримінальному правопорушенні, види співучасників у кримінальному правопорушенні, форми співучасті, вплив скоєних діянь у співучасті на розв'язання питань кримінально-правового характеру;

- **розвивальна:** навчитися правильно орієнтуватись у ситуаціях, пов'язаних із співучастю у кримінальному правопорушенні („ексцес виконавця”, співучасть зі спеціальним суб'єктом, добровільна відмова при співучасті тощо);

- **виховна:** забезпечити розуміння співучасті у вчинення кримінального правопорушення як особливої її правової форми.

Основні поняття: форми співучасті, вчинення кримінального правопорушення групою осіб без попередньої змови, вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою, вчинення кримінального правопорушення організованою групою, вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією, види співучасників, виконавець, організатор, підбурювач, пособник, ексцес виконавця, причетність до кримінального правопорушення.

ПЛАН:

1. Поняття і значення співучасті в кримінальному правопорушенні, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.
2. Види співучасників.
3. Форми співучасті.
4. Підстави та межі відповідальності співучасників.
5. Співучасть у кримінальному правопорушенні зі спеціальним суб'єктом.
6. Провокація кримінального правопорушення.
7. Ексцес виконавця (співучасника).

8. Безнаслідкова співучасть у кримінальному правопорушенні.
9. Невдале підбурювання або пособництво.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

10. Чим зумовлюється підвищена небезпека вчинення кримінального правопорушення у співучасті?
11. У чому полягають об'єктивні ознаки співучасті?
12. Чим характеризується суб'єктивна ознака співучасті?
13. Що розуміється під співзаподіянням шкоди в необережних кримінальних правопорушень?
14. Як класифікуються форми співучасті?
15. Що розуміється під організованою злочинною групою?
16. Що входить у поняття „злочинна організація“?
17. Якою є кримінально-правова характеристика виконавця?
18. У чому полягають умови та межі відповідальності підбурювача?
19. Чим відрізняється інтелектуальне пособництво від кримінально караного приховування?
20. Що таке ексцес виконавця?
21. Якими є особливості добровільної відмови при співучасті?
22. Що таке провокація кримінального правопорушення?
23. Що таке невдале підбурювання до кримінального правопорушення та які його правові наслідки?
24. Відмінність співучасті у кримінальному правопорушенні від причетності до кримінального правопорушення.
25. Поняття причетності до кримінального правопорушення.
26. Види причетності до кримінального правопорушення.
27. Сприяння кримінального правопорушення як форма причетності до кримінального правопорушення.
28. Неповідомлення про кримінальне правопорушення як форма причетності до кримінального правопорушення.
29. Переховування власного кримінального правопорушення.
30. Приховування кримінального правопорушення.
31. Потурання кримінального правопорушення як форма причетності до кримінального правопорушення.
32. Особливості кримінальної відповідальності співучасників і осіб, які причетні до кримінального правопорушення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беницький А.С. Прикосновенность к преступлению: проблемы законодательной регламентации. *Law and politology. International scientific journal*. Право и политология. Международный научный журнал. Chisinau, 2014. № 28 (December). P. 16–20.
2. Беницький А.С. Про криміналізацію неповідомлення про злочин. *Правова інформатика*. Київ, 2015. № 1 (45) С. 89–95.
3. Беницький А.С. Причетність до кримінального правопорушення: проблеми кримінальної відповідальності : монографія. Луганськ : СПД Резников В.С., 2014. 552 с.
4. Беницький А.С., Корякін Р.В. Деякі проблеми кваліфікації учасників злочинних формувань. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». Херсон, 2015. Випуск № 1. Т. 3. С. 161–166.
5. Беницький А.С. Класифікація проявів причетності до злочину в кримінальному праві України. *Наукові праці МАУП / редкол. : А.М. Подоляка (головн. ред.) [та ін.]*. Київ : МАУП. Вип. 44 (1–2015). Київ: ДП Вид. дім «Персонал», 2015. С. 72–76.
6. Беницький А.С. Правова політика України щодо протидії діяльності злочинних організацій. *Правова політика в Україні: питання теорії та практики* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 жовтня 2014 року). Київ : Національна академія прокуратури України, 2014. Т. 2. С. 30–34.
7. Беницький А.С. Юридичний аналіз сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. *Політико-правові реформи та становлення громадянського суспільства в Україні* : Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 10–11 жовтня 2014 р. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 151–156.
8. Benytsky A.S. Signs of participation in a crime. *Юридичний бюлетень*. № 2 (2). Одеса, 2016. С. 96–112.
9. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них: монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
10. Вознюк А.А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій : монографія. Київ : НАВС, 2015. 191 с.
11. Гродецький Ю.В., Мохончук П.С. Вчинення злочину групою осіб без попередньої змови. *Вісник Асоціації кримінального права України* : електрон. наук. вид. 2018. Вип. 2. С. 49–61.

12. Кваша О.О., Харко Д.М. Виконавець злочину у структурі співучасті : монографія. Київ : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2015. 224 с.

13. Неведомая Н.В. Специальный субъект как участник организованной группы. *Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции* : сб. науч. тр. Минск, 2016. Вып. 9, т. 2 : спец. юбилейн. изд. С. 191–195.

14. Невідома Н.В. Вчинення злочину організованою групою : монографія. Харків: Право, 2017.

15. Орловський Р.С. Пособник у вчиненні злочину. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 771–773.

16. Орловський Р.С. Теоретичні та методологічні проблеми інституту співучасті у кримінальному праві України: монографія. Харків: Право, 2019. 624 с.

17. Рубашенко М.А. Проблеми співвідношення публічних закликів та підбурювання до злочину. *Світ науки і освіти : науково-практичний журнал.* 2018. № 1. С. 19–25.

Тема № 11. Множинність кримінальних правопорушень

МЕТА

- **освітня:** розглянути та засвоїти поняття множинності кримінальних правопорушень, проаналізувати кримінально-правові наслідки множинності; установити відмінність множинності кримінальних правопорушень від ускладненого одиничного кримінального правопорушення;

- **розвивальна:** виробити практичні навички у визначенні різних форм множинності кримінальних правопорушень, їхніх ознак, загальних і специфічних правових наслідків повторності;

- **виховна:** забезпечити розуміння множинності кримінальних правопорушень.

Основні поняття: множинність кримінальних правопорушень, повторність кримінальних правопорушень, сукупність кримінальних правопорушень, рецидив кримінальних правопорушень, одиничне кримінальне правопорушення, триваюче кримінальне правопорушення, продовжуване кримінальне правопорушення, складене кримінальне правопорушення, тотожні та однорідні види повторності, загальний і спеціальний рецидив, пенітенціарний реци-

див та рецидив тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень.

ПЛАН:

1. Поняття та види одиничних кримінальних правопорушень.
2. Відмінність множини кримінальних правопорушень від одиничних кримінальних правопорушень.
3. Поняття, ознаки, види і правові наслідки повторності кримінальних правопорушень.
4. Поняття, ознаки, види і правові наслідки рецидиву кримінальних правопорушень.
5. Поняття, ознаки, види і правові наслідки сукупності кримінальних правопорушень.
6. Відмінність повторності від сукупності та рецидиву кримінального правопорушення.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке множинність кримінальних правопорушень?
2. Які види множинності передбачено в кримінальному законодавстві?
3. Що слід розуміти під одиничним кримінальним правопорушенням?
4. Що таке ускладнений одиничне кримінальне правопорушення?
5. Що означає триваюче кримінальне правопорушення?
6. Що таке продовжуване кримінальне правопорушення?
7. Що необхідно розуміти під повторністю кримінальних правопорушень?
8. Що таке тотожні кримінальні правопорушення?
9. У чому полягає різниця між тотожними й однорідними кримінальними правопорушеннями?
10. У чому полягає відмінність продовжуваного кримінального правопорушення від повторності тотожних кримінальних правопорушень?
11. Що розуміється під рецидивом кримінальних правопорушень?
12. Які ознаки характеризують рецидив кримінальних правопорушень?
13. Які існують види рецидиву?

14. Що таке пенітенціарний рецидив?
15. Як впливає спеціальний рецидив на остаточну кваліфікацію кримінального правопорушення?
16. Якими є особливості кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення при повторності кримінальних правопорушень?
17. Якими є особливості кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення при сукупності кримінальних правопорушень?
18. Якими є особливості кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення при рецидиві кримінальних правопорушень?
19. У чому полягає відмінність продовжуваного кримінального правопорушення від повторності тотожних кримінальних правопорушень?
20. У чому полягає відмінність повторності кримінальних правопорушень від рецидиву кримінальних правопорушень?
21. Що означає спеціальний рецидив кримінальних правопорушень?
22. Що потрібно розуміти під сукупністю кримінальних правопорушень?
23. Які ознаки має сукупність кримінальних правопорушень?
24. Які існують види сукупності кримінальних правопорушень?
25. Якими є особливості кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення при сукупності кримінальних правопорушень?
26. У чому полягає відмінність сукупності кримінальних правопорушень від рецидиву кримінальних правопорушень?
27. У яких випадках повторність, сукупність і рецидив кримінальних правопорушень виключаються?
28. Що таке ідеальна сукупність кримінальних правопорушень?
29. Що таке реальна сукупність кримінальних правопорушень?
30. У чому полягає відмінність ідеальної сукупності кримінальних правопорушень від реальної сукупності кримінальних правопорушень?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беніцький А.С. Характеристика повторності, як кваліфікуючої ознаки злочинів, передбачених ст.ст. 306 та 209 КК України. *Соціально-*

економічні та правові аспекти трансформації суспільства : матеріали ХІХ Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Артемівськ, 19 травня 2015 р.). Артемівськ : ДонУЕП, 2015. С. 135–137.

2. Зінченко І.О. Кваліфікація злочинів при їх множинності та конкуренції кримінально-правових норм : навч. посіб. Харків: Право, 2017. 114 с.

3. Колос О.В. Повторність злочинів у кримінальному праві України. Ірпінь: УДФСУ, 2018. 304 с.

4. Ободовський О.В. Триваючі злочини у кримінальному праві України: монографія. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 256 с.

5. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7. *Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях*: / Упоряд. С.А. Кузьмін, М.С. Кучеренко. Київ: ПАЛІВО-ДА А. В., 2015. С. 157-164.

Тема № 12. Обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення

Мета заняття:

- **освітня:** розглянути поняття та значення таких обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення, як необхідна оборона, уявна оборона, затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, крайня необхідність etc.;

- **розвивальна:** визначити умови правомірності для зазначених обставин; засвоїти поняття й зміст перевищення меж необхідної та уявної оборони, заподіяння шкоди злочинцеві при його затриманні, крайньої необхідності тощо;

- **виховна:** забезпечити розуміння обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення, як особливої незлочинної форми поведінки.

Основні поняття: необхідна оборона, перевищення меж необхідної оборони, уявна оборона, перевищення меж уявної оборони, затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, перевищення меж заподіяння шкоди особі, яка вчинила кримінальне правопорушення при його затриманні.

ПЛАН:

1. Поняття та соціальна-правова суть обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення. Їх класифікація.
2. Необхідна та уявна оборона.
3. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.
4. Крайня необхідність.
5. Інші обставини, що виключають протиправність кримінального правопорушення.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що слід розуміти під обставинами, що виключають протиправність кримінального правопорушення?
2. Визначте правову природу обставин, що виключають протиправність кримінального правопорушення.
3. Що таке необхідна оборона?
4. Необхідна оборона – право чи обов'язок людини?
5. Які умови необхідні для визнання дій такими, що вчинені в стані необхідної оборони?
6. Що розуміється під перевищенням меж необхідної оборони?
7. Яку відповідальність несе особа, що перевищила межі необхідної оборони?
8. Що таке уявна оборона?
9. Які наслідки спричиняють дії, пов'язані із заподіянням шкоди в стані уявної оборони?
10. Що таке затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, як обставина, що виключає протиправність кримінального правопорушення?
11. У чому полягає спільність і відмінність інститутів необхідної оборони й заходів щодо затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення?
12. Якими є умови правомірності затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення?
13. У чому полягає сутність крайньої необхідності?
14. Які чинники характеризують наявність крайньої необхідності?

15. Що являє собою перевищення меж крайньої необхідності, якими є наслідки такого перевищення?

16. Як вирішується питання цивільно-правової відповідальності при заподіянні шкоди в стані крайньої необхідності?

17. У чому полягає різниця між діями в стані необхідної оборони і в стані крайньої необхідності?

18. Які ознаки характеризують діяння особи, що зазнала непереборного фізичного примусу?

19. У чому полягає особливість застосування психічного примусу як обставини, що виключає протиправність кримінального правопорушення?

20. У яких випадках фізичний або психічний примус створює стан крайньої необхідності?

21. Яким чином здійснюється виконання законного наказу чи розпорядження?

22. Які ознаки має виконання наказу?

23. Які дії особи охоплюються поняттям „виконання явно злочинного наказу або розпорядження“?

24. Як слід кваліфікувати дії особи, яка одержала злочинний наказ, однак не усвідомлювала його злочинного характеру, хоча за обставинами справи вона повинна була і могла це усвідомлювати?

25. Які підстави й ознаки має діяння, пов'язане з ризиком?

26. Які межі заподіяння шкоди передбачає ст. 42 КК України?

27. У чому полягає ексцес ризикового діяння?

28. Які існують межі заподіяння шкоди при виконанні спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Виконання наказу або розпорядження. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т.17: Кримінальне право. С. 64-67.

2. Баулін Ю.В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 67-69.

3. Баулін Ю.В. Діяння, пов'язане з ризиком. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 161-163.

4. Баулін Ю.В. Затримання особи, що вчинила злочин. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 239-241.

5. Баулін Ю.В. Крайня необхідність // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 457-458.

6. Баулін Ю.В. Необхідна оборона. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 607-609.

7. Баулін Ю.В. Непереборна сила. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 611-612.

8. Баулін Ю.В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С.633-634.

9. Баулін Ю.В. Перевищення меж необхідної оборони. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 672.

10. Баулін Ю.В. Уявна оборона. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 996-998.

11. Баулін Ю.В. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає злочинність діяння. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і

права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т.17: Кримінальне право. С. 1004-1005.

12. Горностаї А.В. Замах на злочин при перевищенні меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. 2015. № 2. С. 111–121.

13. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваїте, 2017. 872 с.

14. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1. *Постанови пленумів Верховного суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях*: / Упоряд. С.А. Кузьмін, М.С. Кучеренко. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2015. С. 90-92

15. Комаров О.Д. Фактична помилка при необхідній обороні. *Теорія і практика правознавства* : електрон. наук. фах. вид. 2014. № 1.

Тема № 13. Звільнення від кримінальної відповідальності

МЕТА

- **освітня**: розглянути поняття, ознаки та цілі звільнення особи від кримінальної відповідальності;

- **розвивальна**: засвоїти загальні та спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності з визначенням передумов і підстав такого звільнення;

- **виховна**: забезпечити розуміння інститутів звільнення від кримінальної відповідальності як ліберальних заходів кримінально-правового впливу.

Основні поняття: звільнення від кримінальної відповідальності, імперативне та дискреційне звільнення особи від кримінальної відповідальності, безумовне та умовне звільнення особи від кримінальної відповідальності, підстави та передумови звільнення особи від кримінальної відповідальності, дійове каяття, примирення винного з потерпілим, передача особи на поруки, зміна обстановки.

ПЛАН:

1. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Види звільнення від кримінальної відповідальності.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що слід розуміти під звільненням від кримінальної відповідальності?
2. Чому передбачені КК види звільнення від кримінальної відповідальності вважаються nereабілітуючими? Чи можна вести мову про звільнення від кримінальної відповідальності тієї особи, у поведінці якої немає складу кримінального правопорушення?
3. Як співвідносяться між собою звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання та його відбування?
4. Які види звільненням від кримінальної відповідальності передбачає КК?
5. Які умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям встановлює КК?
6. У чому полягають особливості звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим?
7. За яких умов допускається звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки і чим можна пояснити збереження у КК 2001 р. цього виду звільнення від кримінальної відповідальності?
8. Чому звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки вважається умовним? Що може розцінюватись як порушення умов передачі на поруки?
9. Що слід розуміти під зміною обстановки, яка має своїм наслідком втрату суспільної небезпечності вчиненого злочинного діяння?
11. Які умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності передбачає КК?
12. Які строки давності встановлює КК? З якого моменту починають спливати ці строки? Коли закінчують спливати строки давності?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Давність у кримінальному праві. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 134-135.

2. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т.17: Кримінальне право. С. 261-263.

3. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 263-265.

4. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 255-257.

5. Вознюк А.А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань : монографія /А. А. Вознюк. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 236 с.

6. Григор'єва М.Є. Історично-правовий нарис становлення і розвитку дійового каяття у кримінальному законодавстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 315–319.

7. Тютюгін В.І., Євдокімова О.В. Новітнє теоретико-прикладне дослідження інституту звільнення від покарання та його відбування. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 1. С. 329–339.

8. Ус О.В. Відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. *Право і суспільство*. 2015. № 3, ч. 3. С. 82–87.

9. Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали наук. полілогу (Харків, 7 верес. 2018 р.) / упоряд.: Ю.В. Баулін, Ю.В. Пономаренко. Харків: Право, 2018. 208 с.

10. Хряпінський П.В. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за діючим законодавством. *Міжнародний юридичний вісник* : збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України. 2014. Вип. 1. С. 76–83.

11. Чумак К. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим vs. угода про примирення: проблеми розмежування. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 2. С. 135–141.

Тема № 14. Покарання та його види

МЕТА

- **освітня:** розглянути та засвоїти поняття покарання та його види;

- **розвивальна:** виробити практичні навички у визначенні різних видів покарання;

- **виховна:** забезпечити розуміння покарання як важливого інструменту в обранні адекватного заходу кримінально-правового впливу.

Основні поняття: покарання, мета покарання, кара, виправлення, виховання, превенція, види покарання.

ПЛАН:

1. Поняття покарання.
2. Види покарання.
3. Основні види покарання.
4. Додаткові види покарання

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке загальні засади призначення покарання та в чому полягає їх відмінність від принципів призначення покарання і спеціальних засад призначення покарання ?

2. Які положення Загальної частини КК враховуються при призначенні покарання та які існують винятки із правила, згідно з яким покарання призначається в межах, установлених у санкції статті Особливої частини КК ?

3. В чому полягає врахування ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення при призначенні покарання ?

4. Що таке загальні засади призначення покарання та в чому полягає їх відмінність від принципів призначення покарання і спеціальних засад призначення покарання ?

5. Які положення Загальної частини КК враховуються при призначенні покарання та які існують винятки із правила, згідно з яким покарання призначається в межах, установлених у санкції статті Особливої частини КК ?

6. В чому полягає врахування ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення при призначенні покарання ?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арманов М. Призначення покарання за сукупністю злочинів при застосуванні звільнення від відбування покарання з випробуванням. Вісник прокуратури. 2015. № 5 (167). С. 60–67.
2. Бабанли Р. Формування вказівок щодо призначення покарання як перспективний напрям удосконалення каральної політики у державах європейсько-континентальної системи права. Право України. 2017. № 9. С. 205–212.
3. Баулін Ю.В. Вибрані праці / уклад. та відп. ред. : Ю.А. Пономаренко, О.В. Харитонова; НАПрН України [та ін.]. Харків : Право, 2013. 922 с.
4. Баулін Ю.В. Виконання покарання як вид кримінальної відповідальності. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція* : зб. матеріалів міжнар. наук–практ. конф. (м.Київ, 27 листопада 2015 р.). Київ, 2015.
5. В'юник М.В. Щодо питання оптимізації системи кримінальних покарань. *Вісник Кримінологічної асоціації*. 2014. № 8. С. 148–155.
6. В'юник М.О. возможности применения наказания в виде содержания военнослужащих в дисциплинарном батальоне к некоторым категориям лиц. *Leges si viata*. 2016. № 2/2. С. 15–18.
7. Дудоров О.О. Проблеми оптимізації виконання покарань. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція*: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 листоп. 2015 р.). Київ: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2015. С. 263–267.
8. Євдокимова О.В. Проблемні питання призначення покарання при укладенні угоди про примирення або визнання винуватості. *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 213–217.
9. Марисюк К.Б. Кримінально-правова політика у сфері майнових покарань в Україні: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2014. 36 с.
10. Мостепанюк Л.О. Нові види покарань: чи доцільно розширювати їх перелік. Кримінальне право в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 25 травня 2018 року. Одеса: НУ «Одеська юридична академія», кафедра кримінального права, 2018. С. 139–141.
11. Назимко Є.С. Інститут покарання неповнолітніх у

кримінальному праві України (нарис з методології дослідження): монографія. Донецьк: Вид-во «Ноулдж», 2014. – 370 с.

12. Павловська А.А. Міжнародний аналіз призначення покарання за кримінальним законодавством. *Актуальні проблеми кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права: матер.* Всеукр. наук.-практ. конф. (25 трав. 2018 р., м. Дніпро). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 53-55.

13. Тютюгін В.І. Призначення покарання за сукупністю вироків / Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 801–803.

14. Тютюгін В.І. Призначення покарання за сукупністю злочинів / Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 803–805.

15. Тютюгін В.І. Система і види покарань / Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 876–878.

16. Хавронюк М. Спецконфіскація: покарання без вироку суду, або покарання без злочину. *Юридичний вісник України.* 2017. № 1-2 (1121-1122). 2-19 січня 2017 року. С.4-5.

Тема № 15. Звільнення від покарання та його відбування

МЕТА

- **освітня:** розглянути поняття, ознаки та цілі звільнення особи від покарання; розмежувати поняття „звільнення від кримінальної відповідальності” та „звільнення від покарання”;

- **розвивальна:** засвоїти загальні та спеціальні види звільнення від покарання; засвоїти види звільнення від покарання та його відбування з визначенням передумов і підстав такого звільнення;

- **виховна:** забезпечити розуміння інституту звільнення від покарання як ліберальних заходів кримінально-правового впливу.

Основні поняття: звільнення від покарання, звільнення від відбування частини покарання, звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміна покарання більш м'яким; амністія; помилування.

ПЛАН:

1. Поняття звільнення від покарання та його відбування.
2. Види звільнення від покарання та його відбування.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що слід розуміти під звільненням від покарання?
2. Які умови звільнення від покарання?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанли Р.Ш. Закономірності реалізації правового механізму звільнення особи від відбування покарання з випробуванням: правозастосовний аспект. *Правова держава*. Щорічник наукових праць. 2016. Вип. 27. С. 361–368.
2. Бабанли Р.Ш. Ефективність правових норм, які регламентують звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Ефективність норм права*. Зб. наук. праць: матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 лист. 2016 р.) / за заг. ред. Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила, І.О. Ізарової. Київ: Ніка-Центр, 2016. 540 с.
3. Баулін Ю.В. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. Т. 17: Кримінальне право. С. 253-255.
4. В'юник М.В. Щодо питання доцільності збереження в системі покарань тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Серія: Право. 2015. Вип. 23. С. 117–123.
5. В'юник М. Призначення спеціальних видів покарань: постановка проблеми. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1. С. 99–106.
6. Вознюк А.А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 236 с.
7. Гуторова Н.О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням: проблеми ефективності / Інститут пробації в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку: матер. міжнар. кругл. столу (Київ, 16 квіт. 2019 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2019. С. 72–75.

8. Крайник Г.С. Поняття та ознаки амністії в Україні. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 125. С. 202-208.

9. Луценко Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України : монографія. Харків: Право, 2015. 200 с.

10. Орловська Н. Про модель кримінально-правового впливу на юридичну особу в Україні. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 125-130.

11. Тютюгін В.І. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17 : Кримінальне право. Харків, 2017. С. 982-984.

12. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру : монографія. Харків: Ніка Нова, 2014. 388 с.

Тема № 16. Судимість

МЕТА

- **освітня:** розглянути поняття, ознаки та значення інституту судимості в кримінальному праві України; визначити цілі судимості й охарактеризувати її правові наслідки;

- **розвивальна:** засвоїти особливості припинення судимості у формі погашення та зняття;

- **виховна:** забезпечити розуміння судимості як одного з елементів кримінальної відповідальності.

Основні поняття: судимість, кримінально-правові наслідки судимості, загальноправові наслідки судимості, погашення та зняття судимості.

ПЛАН:

1. Поняття та ознаки судимості, її правові наслідки.
2. Погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості.
3. Зняття судимості.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке судимість?
2. З якого моменту в особи виникає судимість і коли припиняється?
3. Які наслідки спричиняє судимість?

4. Яким є зміст кримінально-правових і загальноправових наслідків судимості?
5. Як впливає судимість на кваліфікацію кримінального правопорушення?
6. Як впливає судимість на звільнення від кримінальної відповідальності?
7. Як впливає судимість на звільнення від покарання?
8. Які існують форми припинення судимості?
9. Що означає погашення судимості?
10. Що означає погашення судимості у зв'язку з фактом відбуття покарання?
11. Що означає погашення судимості у зв'язку зі спливом певних, чітко визначених законом строків після відбуття покарання?
12. З якого часу обчислюються строки погашення судимості при призначенні особі лише основного покарання?
13. Що означає переривання перебігу строку погашення судимості?
14. Чим відрізняється погашення судимості від її зняття?
15. За яких умов є можливим зняття судимості?
16. Яким є порядок зняття судимості?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанли Р.Ш. Б 12 Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернігів: Десна Поліграф, 2019. 488 с.
2. Баулін Ю.В. Вплив рішень Конституційного Суду України на розвиток конституційної доктрини в галузі кримінального та кримінального процесуального права. Вісник Південного регіонального центру Академії правових наук України. 2014. № 1. С. 16–24
3. Бойко Ю.О. Поняття судимості та її наслідки. *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 209–213.
4. Головчак М.М. Давність у кримінальному праві України [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Головчак Мар'ян Михайлович; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2014. 20 с.
5. Муратова С.О. Погашення судимості: поняття та правила обчислення строків її погашення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 265–270.

6. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України : монографія. Харків: Право, 2017.

7. Назимко Є.С. Зарубіжний досвід кримінально-правової регламентації інституту покарання неповнолітніх: монографія. Донецький юридичний інститут МВС України, Кримінологічна асоціація України. Київ: КНТ, 2015. 366 с.

8. Яремко Г.З. Система заходів кримінально-правового характеру. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7. № 4 (25). С. 89–92.

Тема № 17. Заходи кримінально-правового характеру

МЕТА:

- **освітня:** розглянути поняття, цілі й види примусових заходів медичного характеру; визначити коло осіб, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру;

- **розвивальна:** засвоїти порядок продовження, зміни та припинення застосування примусових заходів медичного характеру; проаналізувати особливості застосування примусового лікування.

- **виховна:** забезпечити розуміння примусових заходів медичного характеру як специфічного заходу кримінально-правового впливу.

Основні поняття: примусові заходи медичного характеру, підстави застосування примусових заходів медичного характеру, амбулаторна психіатрична допомога, госпіталізація до психіатричного закладу, примусове лікування.

ПЛАН:

1. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

2. Поняття примусових заходів медичного характеру та їх місце в системі заходів кримінально-правового впливу.

3. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Підстави їх застосування.

4. Види примусових заходів медичного характеру. Порядок застосування примусових заходів медичного характеру.

5. Примусове лікування.

6. Спеціальна конфіскація

7. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Яким законодавством регулюються питання застосування примусових заходів медичного характеру?

2. Що таке примусові заходи медичного характеру?

3. Що є підставою та умовами застосування примусових заходів медичного характеру?

4. Які критерії враховує суд у разі призначення певного виду примусових заходів медичного характеру?

5. До кого застосовуються примусові заходи медичного характеру?

6. На який термін призначаються примусові заходи медичного характеру і за яких умов вони підлягають скасуванню?

7. Які види примусових заходів медичного характеру передбачено КК України?

8. Що означає надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку?

9. Що таке психіатричний заклад?

10. Що є підставою для зміни виду примусових заходів медичного характеру?

11. Що є підставою для припинення застосування примусових заходів медичного характеру?

12. Що таке примусове лікування?

13. Що є підставою та умовами застосування примусового лікування?

14. У чому полягає відмінність між примусовими заходами медичного характеру і примусовим лікуванням?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Батиргарєєва В.С. Спеціальна конфіскація як засіб запобігання злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. Харків: Право, 2014. Вип. 27. С. 101–109.

2. Гришук В.К., Пасека О.Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародний досвід та основні теоретичні підходи: наук.-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 296 с.

3. Жук І.В. Обмежувальні заходи у кримінальному праві України: правова природа та сутність. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Серія ПРАВО. Випуск 55. Том 2. С. 83-86.

4. Лихова С.Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності за КК України. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 128-132.

5. Новікова К.А. Кримінально-правова характеристика обмежувальних заходів / Матер. наук. конф. за результатами роботи фахівців НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України за фундаментальними темами у 2018 р. (м. Харків, 26 берез. 2019 р.) / редкол.: В.С. Батиргареева, В.І. Борисов, Д. П. Євтєєва та ін. Харків: Право, 2019. С. 53-57.

6. Панов М.І. Харитонов С.О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України. *Вісн. асоц. кримінал. права України*. 2014. № 2 (3). С. 44-55.

7. Радутний О.Е. Заходи кримінально-правового характеру щодо електронних юридичних осіб. *Інформація і право*. 2017. № 3. С. 132-139.

8. Ревтов О.В. Кримінальна відповідальність і заходи кримінально-правового характеру. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2014. №18. С. 247-249.

9. Цимбалюк В.І. Зарубіжний досвід кримінальної відповідальності юридичних осіб та перспективи України. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 1. С. 112-116.

10. Яценко А.М. Застосування заходів кримінально-правового характеру: монографія. Харків: НікаНова, 2014. 388 с.

Тема № 18. Особливості кримінально-правового впливу на неповнолітніх

МЕТА:

- **освітня:** розглянути особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності; охарактеризувати види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, і особливості їх призначення; з'ясувати особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування, а також специфіку припинення судимості;

- **розвивальна:** навчитись визначати особливості заходів кримінально-правового впливу, які застосовуються до неповнолітньої категорії осіб;

- **виховна:** забезпечити розуміння необхідності особливо гуманного ставлення до неповнолітніх, які вчинили кримінальні правопорушення.

Основні поняття: звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, покарання, які застосовуються до неповнолітніх, звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування, погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

ПЛАН:

1. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.
2. Підстави та порядок звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності.
3. Види покарань, які застосовуються до неповнолітнього й особливості їх призначення.
4. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування.
5. Припинення судимості щодо неповнолітніх осіб.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Які особи вважаються неповнолітніми?
2. Що являє собою звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру?
3. Якими є ознаки заходів виховного характеру?
4. Які існують строки давності при звільненні від кримінальної відповідальності неповнолітніх?
5. Які види покарань застосовуються до неповнолітнього?
6. Чи є можливим призначення покарання неповнолітньому у вигляді довічного позбавлення волі?
7. Якими є особливості призначення покарання неповнолітньому у вигляді позбавлення волі на певний строк?
8. Якою є особливість звільнення від покарання з випробуванням?
9. У чому полягає умовність умовно-дострокового звільнення від відбування покарання неповнолітнього?
10. Які існують особливості припинення судимості щодо неповнолітніх осіб?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вартилицька І.А. Практика застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітніх. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)* : тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018.
2. Жук І.В. Деякі аспекти правового регулювання примусового лікування в законодавстві країн Західної Європи. *Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики: матеріали Міжнародної наук.-практичн. конф. (18 травня 2018 р.)* / редкол.: докт. юрид. наук, проф. І.С. Грищенко (голова), канд. юрид. наук І.С. Сухарук (відп. ред) та ін. В 2-х. Том 2. К. 2018. С. 202-204.
3. Жук І.В. Перспективи запровадження інституту обмежувальних заходів у кримінальному праві України. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: матеріали міжнар. наук.-практичн. конф. (Київ, 11-12 трав. 2018 р.)*. К.: ГО «Центр правових наукових досліджень», 2018. С. 33-35.
4. Назимко, Є.С. Теоретико-прикладні засади становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 36 с.
5. Павлова Т.О. Правова природа обмежувальних заходів за чинним Кримінальним кодексом України. *Прав. держава*. 2019. № 34. С. 89-94.
6. Пономарьова Т.І. Звільнення неповнолітнього від покарання з передачею під нагляд. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2014. № 4. С. 131-138.
7. Скок О. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх за вчинення злочинів невеликої тяжкості. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 92-96.
8. Шеховцова Л.І. Деякі проблемні питання призначення неповнолітнім таких видів покарань, як штраф та громадські роботи. *Вісник Запорізького національного університету*. Юридичні науки. 2020. №1. С. 226-230.
9. Яценко А.М. Застосування примусових заходів медичного характеру: призначення, продовження, зміна та припинення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип 1. т. 3 С. 113-118.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема № 19. Злочини проти основ національної безпеки

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Основні поняття: національна безпека, державна зрада, посягання, шпигунство, державний діяч.

ПЛАН:

1. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки та злочини проти безпеки держави.
2. Злочини проти основ національної безпеки.
3. Злочини проти безпеки держави.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке національна безпека?
2. Що таке безпека держави?
3. Характеристика злочинів проти основ національної безпеки.
4. Характеристика злочинів проти безпеки держави.
5. Що таке державна зрада?
6. Що таке шпигунство?
7. Що таке диверсія?
8. Характеристика дій, спрямованих на насильницьку зміну конституційного ладу або на захоплення державної влади.
9. Характеристика дій, спрямованих на повалення конституційного ладу.
10. Характеристика посягання на територіальну цілісність і недоторканність.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бантишев О.Ф., Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. Луганськ: Віртуальна реальність, 2014. 198 с
2. Гайворонський О.Ю. Предмет злочинного впливу у злочинах проти основ національної безпеки України, досудове розслідування яких віднесено до підслідності слідчих органів безпеки: афтореф. дис. ... канд. юрид. наук : Київ, 2016. 20 с.
3. Демидова Л.М., Назарчук В.В. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: кримінальна відповідальність за ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації. Харків: Право, 2019. 400 с.
4. Киричко В.М. Деякі питання співвідношення посягання на територіальну цілісність і недоторканість України (ст. 110 КК) із злочинами, передбаченими статтями 436, 437 КК України. *Застосув. норм міжн. гуманітарного, нац. кримін. та кримін. процес. права в ході проведення антитерористичної операції на Сході України*: матеріали міжкафедр. «круглого столу» (Харків, 12 лют. 2015 р.) / редкол.: О.І. Перепелиця (голов. ред.), С.Є. Кучерина (заст. голов. ред.) та ін. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2015. С. 78–81.
5. Конституційний та міжнародний правовий механізм передачі частини суверенних повноважень держави наднаціональним інститутам / А.В. Андрушко, О.О. Грін, В.Б. Дацюк, Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Ю.А. Крук, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, П.А. Трачук; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. 288 с
6. Луценко Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України: монографія. Харків: Право, 2015. 200 с.
7. Маслоva Н.Г. Протидія кримінальному радикалізму в Україні : монографія. Харків: Панов, 2020. 336 с.
8. Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: дис. ... монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.
9. Чорний Р.Л. Проблеми вдосконалення закону про кримінальну відповідальність за деякі злочини проти основ національної

безпеки України. *Юрид. наук. електрон. журн.* 2015. № 1. С. 186–189.

10. Шлапаченко В.М. Кримінальна відповідальність за шпигунство: монографія. Київ: Нац. акад. служби безп. України, 2015. 347 с.

Тема № 20. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Основні поняття: вбивство; умисне вбивство за обтяжуючих обставин; умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини; умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання; уявна оборона; афект; вбивство при перевищенні меж необхідної оборони; вбивство через необережність; доведення до самогубства; помилка в особі потерпілого; експес виконавця.

ПЛАН:

1. Поняття та види вбивств.
2. Кваліфіковані склади вбивств.
3. Привілейовані склади вбивств.
4. Поняття та види кримінальних правопорушень проти здоров'я особи.
 - 4.1. Кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини.
 - 4.2. Кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини, які вчинюються у сфері охорони життя та здоров'я людини від окремих видів небезпечних інфекційних хвороб.
 - 4.3. Кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини, які вчинюються у сфері надання медичних послуг.

4.4. Кримінальні правопорушення, що спричиняють шкоду здоров'ю людини внаслідок залишення особи без допомоги або в результаті неналежного виконання винним своїх обов'язків.

4.6. Кримінальні правопорушення у сфері охорони здоров'я людини, що пов'язані із незаконним розголошенням лікарської таємниці.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке вбивство?
2. Що являє собою готування до вбивства, замах на вбивство?
3. Що таке ексцес виконавця при вбивстві, як він кваліфікується?
4. За якими ознаками вбивство з помсти з заподіянням потерпілому певних майнових збитків відрізняють від вбивства з корисливих мотивів?
5. Чи можна розглядати як вчинене з хуліганських мотивів умисне вбивство в ході сварки чи бійки, яку почав сам потерпілий, поєднане з порушенням громадського порядку?
6. Яким чином кваліфікується умисне вбивство, поєднане зі зґвалтуванням?
7. Чи впливає на кваліфікацію умисного вбивства жінки, яка завідомо для винного була у стані вагітності, той факт, що плід був урятований?
8. Які обставини при умисному вбивстві свідчать про наявність у діяч винного особливої жорстокості?
9. Як кваліфікується умисне вбивство, вчинене на замовлення?
10. Що таке сильне душевне хвилювання, якими є умови його кваліфікації?
11. Що являє собою суб'єктивна сторона вбивства при перевищенні меж необхідної оборони?
12. Що таке тілесне ушкодження?
13. Чим тілесне ушкодження відрізняється від побоїв та мордувань?
14. Які ознаки тяжкого тілесного ушкодження?
15. Хто може бути суб'єктом розголошення лікарської таємниці?
16. Хто є потерпілим від залишення в небезпеці?

17. У чому полягає відмінність залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані?
18. У чому полягає порушення прав пацієнта?
19. Якій аборт визнається незаконним?
20. У чому полягає особливість суб'єктивної сторони зараження венеричною хворобою?
21. Що таке катування?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрушко А.В. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги: монографія. Ужгород: «РІК-У», 2019. 227 с.
2. Балабко В.В. Злочини проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.
3. Балабко В.В. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.
4. Баулін Ю.В., Рогожин Б.А., Вишневська І.А. Убезпечення праці медичних працівників в умовах пандемії Covid-19: правовий аспект. Конституційні засади захисту прав пацієнтів у період пандемії: матеріали IV Медико-правового форуму (м. Харків, 11 грудня 2020 р.). Харків: Право, 2020. С. 18.
5. Беніцький А.С., Черніков Є.В. До питання про приховування злочинів у сфері медичної діяльності службовими особами. *Правові засади епідемічної безпеки: виклики та перспективи*: матеріали інтернет-конференції (м. Полтава, 29 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 36-39.
6. Бурдін В.М., Сибаль О.Б. Кримінально-правова характеристика заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи під час зайняття спортом: монографія. Київ: Центр уч. літ., 2015. 200 с.
7. Вереща Р.В. Сильне душевне хвилювання: поняття та кримінально-правове значення. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 182-193.
8. Гринчак С.В. Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи в сфері медичної діяльності. *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. 2019. № 57 (4). С. 15-25.
9. Грищенко О.В. Кримінально-правова характеристика побоїв

і мордування (ст. 126 КК України): Дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 191 с.

10. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2019. 288 с.

11. Каранікола О.П. Умисне вбивство заручника або викраденої людини: кримінально-правова, кримінологічна характеристика та протидія : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 16 с.

12. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи: навч. посіб. / І.О. Зівнченко, О.О. Володіна ; за заг. ред.. М.І. Панова. Харків : Право, 2019.

13. Кричун Ю.А. Кримінально-правова характеристика вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини за чинним кримінальним законодавством (ст. 117 КК України). Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2017. Вип. 2. С. 221-234.

14. Марадіна Ю.С. Каткування: соціальна обумовленість і склад злочину : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : б. в., 2018. - 20 с.

15. Олійник О. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України) . *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 3. С. 236-239.

16. Павленко Т.А. Деякі питання про кваліфікацію умисного вбивства, вчинені організованою групою чи злочинною організацією. *Актуальні проблеми-кримінально-правової охорони громадської безпеки: матеріали міжнар. круглого столу* (Харків, 18 трав. 2018 р.). Харків. 2018. С. 130-133.

17. Павленко Т.А. Доведення до самогубства: перспективи вдосконалення чинного законодавства / Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 6. С. 326-329.

18. Плисюк Н.М. Розмежування умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, і умисного вбивства в стані сильного душевного хвилювання. *Університетські наукові записки*. 2016. № 4. С. 107-116.

19. Сийпловік М.В. Кримінально-правовий захист охоронної діяльності в Україні: монографія. Харків : Панов, 2019. 614 с.

20. Сотула О.С. Кримінально-правова охорона життя людини у країнах романо-германської правової сім'ї: ретроспектива, компаративістика, моделювання. Харків.: Видавець Іванченко І. С., 2015. 429 с.

21. Таволжанська Ю.С. Мета катування у світлі практики ЄСПЛ: зміст та значення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6.

22. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві Уцкраїни та основні напрямки реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Науково-практичний посібник. Харків: ТОВ «Вид-во «Права людини», 2018. 344 с.

23. Яценко А.М. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство: порівняльний аналіз кримінального законодавства України і окремих європейських країн. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 35-45.

Тема № 21. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Основні поняття: незаконне поміщення до психіатричного закладу; заручник; захоплення, тримання; тяжкі наслідки; організована група; незаконне позбавлення волі; викрадення людини; малолітній; попередня змова групи осіб; спосіб, небезпечний для життя чи здоров'я потерпілого; зброя; корисливі мотиви; інші особисті мотиви; торгівля людьми; інша незаконна угода щодо передачі людини; вербування, переміщення, психічне насильство; істотна шкода.

ПЛАН:

1. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі.

2. Види кримінальних правопорушень проти волі.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Якою є об'єктивна сторона незаконного позбавлення волі або викрадення людини?
2. Якими є умови притягнення до кримінальної відповідальності за підміну дитини?
3. Якою є суб'єктивна сторона експлуатації дітей?
4. Що являє собою суб'єктивна сторона захоплення заручників?
5. Безпосередній об'єкт незаконного поміщення до психіатричного закладу?
6. Хто такий заручник?
7. За яких умов настає відповідальність за експлуатацію дітей?
8. Яким є зміст об'єктивної сторони кримінального правопорушення "торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини"?
9. Що розуміється під тяжкими наслідками при незаконному поміщенні до психіатричного закладу?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов М.О. Кримінально-правова охорона свободи особи: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія «Право». Науковий журнал Академії Державної пенітенціарної служби України. 2018. № 1 (3). С. 141–151.
2. Володіна О.О. Кримінально-правове значення способів захоплення заручників. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3). С. 188-196.
3. Гальцова В.В. Кримінальна відповідальність за розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) та незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Харків: Право, 2015. 245 с.
4. Гнетнев М.К. Про ключові аспекти кваліфікації злочинів, передбачених статтями 146 і 147 КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 1. С. 44-53.
5. Євтєєва Д.П. Кримінально-правова характеристика зловживання опікунськими правами: соціальна обумовленість та склад злочину. Харків: Право, 2015.

6. Козак В.А. Нова редакція кримінального закону, що передбачає відповідальність за торгівлю людьми: проблеми тлумачення та застосування. *Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення*: матер. міжнарод. наук.-практ. кругл. столу (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / укладачі: Л.М. Демидова, К.А. Новікова, Н.В. Шульженко. Харків: Константа, 2019. С. 142-145.

7. Крутевич М.М. Особливості об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 149 КК України (торгівля людьми). *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка): тези доп. IX Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.)* / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 165-167.

8. Мостепанюк Л.О. Зміни до Кримінального Кодексу України: перспективи запровадження. *Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри: XIV Міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави»*: Збірник тез доповідей. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. С. 139-142.

9. Сингаївська І.В. Особливості регламентації кримінальної відповідальності за торгівлю людьми. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30(69), № 1. С. 98-102.

Тема № 22. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи

МЕТА

- **освітня**: перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна**: розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна**: формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від посягань.

Основні поняття: статевая свобода; статевая недоторканість; зґвалтування; фізичне насильство; погроза фізичного насильства; зґвал-

тування неповнолітньої чи неповнолітнього; сексуальне насильство; безпорадний стан потерпілої особи; тяжкі наслідки; зґвалтування малолітньої чи малолітнього; примушування до вступу у статевий зв'язок; особа, яка не досягла шістнадцятирічного віку; розбещення неповнолітніх.

ПЛАН:

1. Поняття та види насильницьких статевих кримінальних правопорушень.
2. Кримінально-правова характеристика насильницьких статевих кримінальних правопорушень.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що таке статева свобода?
2. Що таке статева недоторканість?
3. Що таке статева зрілість?
4. Що таке зґвалтування, якою є його кримінально-правова характеристика?
5. Які ви знаєте кваліфіковані види зґвалтування?
6. Чим відрізняються зґвалтування від суміжних кримінальних правопорушень?
7. Що таке сексуальне насильство?
8. З якого моменту кримінальне правопорушення, передбачене у ст. 153 КК України вважається закінченим?
9. Кримінально-правова характеристика розбещення неповнолітніх.
10. Кримінально-правова характеристика примушування до вступу в статевий зв'язок.
11. Кримінально-правова характеристика статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості.
12. Кримінально-правова характеристика розбещення неповнолітніх.
13. Кримінально-правова характеристика примушування до вступу в статевий зв'язок.
14. Кримінально-правова характеристика статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Байда А.О. До питання кримінальної відповідальності за калічення жіночих статевих органів [Електронний ресурс]. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. Електрон. текст. дані. Харків, 2016. Вип. 2. С. 202–210.
2. Борисов В.І. Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак згвалтування. *Підприємництво, госп-во і право*. 2009. № 3. С. 123–127.
3. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практ. порадник. МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Северодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 92 с.
4. Кісілюк Е.М. Генеза кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)*: тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 141-144.
5. Плутицька К.М. Співвідношення понять «насильство», «примушування», «спонукання», «схиляння» в контексті ст. 154 КК України «Примушування до вступу в статевий зв'язок». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 41(2). С. 130-132.

Тема № 23. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Основні поняття: член виборчої комісії; службова особа; інша службова особа; виборчі документи; виборча документація; документи референдуму; політична партія, знищення, підробка, виборець, кандидат, фінансування; житло; інше володіння особи; огляд; обшук; виселення; інші дії, що порушують недоторканність житла громадян; листування; телефонні розмови; телеграфна кореспонденція; інша кореспонденція; аліменти; кошти на утримання непрацездатних батьків; професійна спілка (профспілка); професійний журналіст; працівник; страйк; заробітна плата; пенсія; стипендія; інша, встановлена законом виплата; твір; комп'ютерна програма; база даних; публічне виконання; фонограма; відеограма; програма мовлення; винаходи; корисні моделі; промислові зразки; топографії інтегральних мікросхем; сорти рослин; раціоналізаторські пропозиції; релігійні споруди.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень проти політичних прав людини та рівноправ'я громадян.
2. Кримінальні правопорушення проти політичних прав людини.
3. Кримінальні правопорушення проти рівноправ'я громадян.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке перешкодження здійсненню виборчого права чи права брати участь у референдумі?
2. Які документи відносяться до виборчих?
3. У чому полягає порушення порядку фінансування виборчої кампанії?
4. Що таке розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі?
5. Які відомості подаються до Державного реєстру виборців?
6. Що слід розуміти під порушенням таємниці голосування?
7. Якою є суб'єктивна сторона порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань?
8. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина.

9. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності.

10. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти сім'ї.

11. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти свободи совісті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов М.О. Деякі кваліфікуючі ознаки злочинів проти виборчих прав: наявні проблеми, шляхи їх вирішення. *Юридична наука*. 2018. № 1. С. 14–22.

2. Акімов М.О. Кримінально-правова оцінка позитивної посткримінальної поведінки у злочинах проти виборчих прав. *Юридична наука*. 2018. № 2. С. 25–34.

3. Гізімчук С.В. Порушення недоторканості житла. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 736–737.

4. Островський О.С. Кримінальна відповідальність за порушення права людини на свободу віросповідання за кримінальним правом України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Львів: Львів. держ. ун-т внутрішніх справ, 2014.–18 с.

5. Павликівський В.І. Кримінально-правове забезпечення свободи слова та професійної діяльності журналістів в Україні. Харків: Панов, 2016. 488 с.

6. Плугатир Т.А. Міжнародні та національно-правові засади регулювання права людини на недоторканність приватного життя. *Наука і правоохорона*. 2014. № 1. 76-83.

7. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., доп. / Т.І. Фулей. Київ, 2015. 208 с.

8. Харь І.О. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. *Юридична наука*. 2016. № 8. С. 96-129.

9. Шармар О.М. Проблемні питання тлумачення складу злочину порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками, передбаченого ст. 161 КК України. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)*: тези

доп. IX Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 327-329.

Тема № 24. Кримінальні правопорушення проти власності

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від посягань.

Основні поняття: крадіжка; грабіж; шахрайство; присвоєння; розтрата; зловживання службовим становищем; розбій; приміщення; сховище; значна шкода; великі розміри розкрадання; особливо великі розміри; розкрадання; вимагання; обман; зловживання довірою; обман; зловживання довірою; значна майнова шкода; майнова шкода у великих розмірах; майно, яке є чужим для винного, знайдене ним чи випадково опинилося в нього і має особливу історичну, наукову, художню, культурну цінність; скарб; особлива історична, наукова, художня, культурна цінність; майно.

ПЛАН:

1. Поняття та види корисливих кримінальних правопорушень, пов'язаних з оборненням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.
2. Кримінально-правова характеристика окремих кримінальних правопорушень, пов'язаних з оборненням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.
3. Поняття та види некорисливих кримінальних правопорушень проти власності.
4. Кримінально-правова характеристика окремих некорисливих кримінальних правопорушень проти власності.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. У яких випадках насильство є ознакою грабежу або розбою?
2. Яке насильство визнається небезпечним для життя та здоров'я?
3. Як кваліфікувати дії особи, яка при заволодінні майном погрожує потерпілому імітацією зброї?
4. Як кваліфікувати розбійний напад, поєднаний з умисним вбивством?
5. Що розуміється під приміщенням, іншим сховищем у кримінально-правовому змісті?
6. Що розуміється під обманом при вчиненні шахрайства?
7. Що розуміється під зловживанням довірою при вчиненні шахрайства?
8. Які існують форми розкрадання чужого майна?
9. Як кваліфікувати дії винного, який з метою заволодіння майном довів потерпілого шляхом застосування одурманюючих або сильнодіючих речовин (газів) до безпорадного стану, а потім заволодів майном потерпілого?
10. Що таке обтяжуючі обставини розбою?
11. Що розуміється під вимаганням?
12. Яким є момент закінчення вимагання?
13. Чим відрізняється предмет розкрадання від предмета знищення майна?
14. Кримінально-правова характеристика заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.
15. Кримінально-правова характеристика привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.
16. Кримінально-правова характеристика придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом озбою.
17. У чому полягає суспільна небезпека контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів?
18. Які умови притягнення до кримінальної відповідальності за посів або вирощування снотворного маку чи конопель?
19. Поняття "наркотичні засоби"?
20. Поняття "психотропні речовини"?
21. Кваліфікація дій особи, яка спонукала неповнолітніх до застосування допінгу і це заподіяло тяжкі наслідки здоров'ю потерпі-

лого?

22. У чому полягає суспільна небезпека порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами?

23. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, що передбачає відповідальність за використання коштів, отриманих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин чи прекурсорів?

24. У яких випадках настає кримінальна відповідальність за порушення правил боротьби з епідеміями?

25. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення при викраденні, привласненні, вимаганні наркотичних засобів чи психотропних речовин або заволодінні ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем?

26. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, що передбачає відповідальність за заготівлю, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції?

27. Коли вживання наркотичних засобів визнається відкритим або публічним?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімов Г.М. Зловживання довірою як спосіб вчинення злочину. *Проблеми законності*. Вип. 128. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2015. С. 20–28.

2. Беницький А.С. Відмежування придбання, зберігання та збуту майна, одержаного злочинним шляхом, від суміжних складів злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: Збірник наукових праць, 2015. № 1. С. 286–295.

3. Беницький А.С. Характеристика предмета придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом. *Теорія та практика протидії злочинності в сучасних умовах* : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції 31 жовтня 2014 р. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. С. 32–36.

4. Беницький А.С. Юридичний аналіз придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом. *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 113–121.

5. Дорохіна Ю.А. Злочини проти власності. Теоретико-правове дослідження : монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 744 с.

6. Дудоров О.О., Дудорова К.Б. Про розмежування шахрайства і цивільно-правових деліктів (аналіз правової позиції Верховного Суду України). *Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми*: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 24 лютого 2017 р. Том I. Тернопіль: Вектор, 2017. С. 286-290.

7. Ємельянов М.В. Кримінальна відповідальність за шахрайство: монографія. Харків: Право, 2014. 173 с.

8. Кримінальні правопорушення проти власності: правова кваліфікація і методика розслідування / за ред. М. І. Хавронюка. – Київ: ВД «Дакор», 2019. 448 с.

9. Олійник П.В. Щодо поняття предмета злочинів проти власності. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 29-38.

10. Панов М.І., Анісімов Г.М. Обман як ознака складу злочину і його кримінально-правове значення. *Юрид. Україна*. 2014. № 5. С. 72-79.

11. Савченко А.В., Клименко О.А. Особливості предмета шахрайства. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності*: тези II Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 2 березня 2018 року). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 82-84.

12. Савченко А.В. Удосконалення кримінальної відповідальності за незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. *Актуальні проблеми кримінального права*: тези доп. IX Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.] Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 254-259.

13. Хряпінський П.В., Чус О.В. Кримінально-правова характеристика незаконного привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї: монографія. Дніпропетровськ: Літограф, 2015. 245 с.

14. Чус О.В. Кримінально-правова характеристика незаконного привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 20 с.

Тема № 25. Кримінальні правопорушення у сфері господарської та пов'язаної з нею діяльності

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від посягань.

Основні поняття: господарська діяльність; підприємницька діяльність; суб'єкт господарської діяльності; суб'єкт підприємницької діяльності; громадянин-підприємець; засновник; власник; "службова особа" суб'єкта господарської або підприємницької діяльності; національна валюта України; іноземна валюта; державні цінні папери; білети державної лотереї; документи на переказ грошових коштів; платіжна картка; інші засоби доступу до банківських рахунків; історичні та культурні цінності; валютні рахунки; бюджетні кошти; нормативно-правовий акт; розпорядчий акт; податки; збори; пеня; знаки поштової оплати; маркована продукція; міжнародні купони; посвідчення особи для міжнародного поштового обміну; відбитки маркувальних машин; квитки; інші проїзні документи; марки акцизного збору; контрольні марки; голографічні захисні елементи.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень у сфері господарської та пов'язаної з нею діяльності
2. Поняття та види кримінальних правопорушень проти порядку здійснення законної господарської діяльності.
2. Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України.
3. Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності господарюючих суб'єктів.
4. Кримінальні правопорушення у сфері приватизації державного та комунального майна.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що таке виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту чи збут підроблених грошей, державних цінних паперів або білетів державної лотереї?

2. Що являє собою об'єктивна сторона контрабанди?

3. Що таке суб'єктивна сторона незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту піддакцизних товарів?

4. У чому полягає легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом?

5. Які існують способи ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)?

6. Якою є об'єктивна сторона порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг?

7. Якою є об'єктивна сторона протидії законній господарській діяльності?

8. Що таке незаконна приватизація державного, комунального майна?

9. Якою є об'єктивна сторона недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання?

10. Кримінально-правова характеристика легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

11. Кримінально-правова характеристика виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.

12. Кримінально-правова характеристика порушення законодавства про бюджетну систему України.

13. Кримінально-правова характеристика ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

14. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері банківської системи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов М.О. Розширення переліку корупційних злочинів у сфері господарської діяльності. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 грудня 2018 р. Київ: НАВС, 2018. У 2 ч. Ч. 2. С. 16–18.
2. Беніцький А.С., Демянюк І.К. Особливості розслідування відмивання злочинних доходів. *Науково-практичний журнал МВС України «Бюлетень з обміну досвідом роботи»*. 221/2020. С. 81–87.
3. Беніцький А.С. Співвідношення злочинів, передбачених статтями 198 та 209 КК України, із злочинами, спрямованими на фінансування терористичної або екстремістської діяльності. *Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції*: мат. VI Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції», частина 1. 30 жовтня 2014 р. Київ: Нац. акад. внутр. справ., 2014. С. 129–131.
4. Беніцький А.С. Суб'єкт заздалегідь не обіцяного відмивання злочинних доходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». Херсон, 2014. Випуск № 6-1. Том 4. С. 24–28.
5. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності. *Вісн. Асоціації кримінал. права України*. 2014. № 1 (2). С. 169–175.
6. Дудоров О.О. Необережна несплата податків і зборів як кримінально-правова проблема та можливі шляхи її вирішення. *Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи*: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчого права, Харків, 9 груд. 2016 р. / За ред. В.Я. Тація, Б.М. Головкина. Харків: Право, 2016. С. 99–103.
7. Користін О.Є. Протидія відмиванню коштів: міжнародні стандарти, зарубіжний досвід, адміністративно-правові, кримінологічні, кримінально-правові, криміналістичні засади та система фінансового моніторингу в Україні: підруч. / Користін О.Є., Аркуша Л.І., Беніцький А.С., Герасименко Л.В., Свиридюк Н.П., Чернявський С.С. та ін. ; за ред. Користіна О.Є. Одеса: Фенікс, 2015. 984 с.
8. Леськів С. Кримінально-правові аспекти визначення статусу криптовалюти в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Підприємництво, госп-во і право*. 2019. № 9. С. 199–203.
9. Олійниченко В.В. Звільнення від кримінальної відповідаль-

ності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КК України: монографія. Харків: Право, 2019. 256 с.

10. Попова С.М., Крайник Г.С., Попова Л.М., Єщук О.М. Додержання податкового законодавства як необхідна умова фінансового розвитку держави. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*. 2018. Vol. 3, is. 26. P. 425–434.

11. Романенко О.В., Задніченко С.І., Сутність “гудвіл” та “ділова репутація”, як складові неправомірної вигоди. *Захист прав людини: національний та міжнародно-правовий виміри: XVI Міжнародна науково-практична конференція “Від громадянського суспільства – до правової держави”*: Збірник тез доповідей. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. С. 118–120.

Тема № 26. Кримінальні правопорушення проти безпеки довкілля

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
 - **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
 - **виховна:** сформувати поважне ставлення до безпеки довкілля.
- Основні поняття:** безпеки довкілля, навколишнє середовище, незаконна порубка лісу, надра, рибним та звіриний промисли.

ПЛАН:

1. Поняття кримінальних правопорушень проти безпеки довкілля.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки довкілля.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Поняття кримінальних правопорушень проти безпеки довкілля.

2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки довкілля.
3. Що таке кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки?
4. Що таке кримінальне правопорушення, що посягає на встановлений порядок використання землі та її надр?
5. Що таке кримінальне правопорушення, що посягає на встановлений порядок охорони атмосферного повітря та водних ресурсів?
6. Що таке кримінальне правопорушення, що посягає на встановлений порядок лісочористування, використання рослинного і тваринного світу?
7. Що таке землі, поверхневий шар земель?
8. Що таке надра і корисні копалини загальнодержавного значення?
9. Що таке атмосферне повітря?
10. Що таке континентальний шельф і його природні багатства?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дудоров О. Відмежування злочинів проти довкілля від злочинів проти власності. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 3. С. 61-70.
2. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Кримінально-правова кваліфікація незаконної порубки лісу: практ. посіб. Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 213 с.
3. Дудоров О.О. Доктринальне тлумачення кримінального закону про відповідальність за незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим) шаром земель. *Науковий потенціал та перспективи розвитку юридичної науки: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 17-18 березня 2017 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. С. 94-99.*
4. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Кмів: Ваїте, 2017. 872 с.
5. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Регламентація кримінальної відповідальності за злочини у сфері земельних відносин за законодавством країн англо-американської правової системи. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації сучасного суспільства» (4 листопада 2016 р.)*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 57-63.
6. Оробець К.М. Кримінальна відповідальність за незаконне

зайняття рибним, звіриним або іншим добувним промислом. Харків: Право, 2014.

7. Рябченко Ю.В. Щодо питання встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб за умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. *Право і суспільство*. 2016. № 2–2. С. 146–152.

8. Турлова Ю.А. Система екологічних злочинів. *Наук. вісн. Ужгород. нац. унів.* 2016. Серія Право. Вип. 36. Т. 2. С. 103–109.

Тема № 27 Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до громадської безпеки.

Основні поняття: громадська безпека, злочинна організація, бандитизм, злочинний вплив, тероризм, зброя, найманство.

ПЛАН:

1. Поняття кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Поняття кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
3. Що таке порушення правил поведіння з вибуховими речовинами?
4. Що таке порушення вимог режиму радіаційної безпеки?

5. Що таке незаконне ввезення на територію України відходів сировини?
6. Що таке незаконне перевезення на повітряному судні вибухових речовин?
7. Що таке порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки?
8. Що таке умисне знищення об'єктів житлово-комунального господарства?
9. Що таке завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян?
10. Що таке знищення чи пошкодження об'єктів власності?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов М.О. Кваліфікація позитивної посткримінальної поведінки найманця (ч. 5 ст. 447 КК України). *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка): тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.)* / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 18-22.
2. Акімов М.О. Кримінально-правові проблеми застосування заборонених засобів та методів ведення повітряної війни. Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 30 листопада 2018 р. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2018. С. 9-10.
3. Акімов М.О. Питання кваліфікації позитивної посткримінальної поведінки учасників незаконних воєнізованих (збройних) формуван. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 9 листопада 2018 р.* Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 7-9.
4. Беніцький А.С. Деякі питання удосконалення статті 256 КК України. *Реформування правоохоронних органів України у світлі змін євроінтеграційних процесів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 20 березня 2020 р.) / за ред. д.ю.н., Шкута О.О.; Одеський державний університет внутрішніх справ. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 96-99.
5. Беніцький А.С. Розвиток кримінального законодавства України у сфері протидії фінансування тероризму. *Державна політика у сфері протидії тероризму: міжнародний досвід і його актуальність для*

України: збірник матеріалів Інтернет-конференції (Київ, 25 червня 2015 року). Київ: Національна академія прокуратури України; Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, 2015. С. 9-14.

6. Беніцький А.С. Особливості кваліфікації фінансування тероризму. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції»* (м. Харків, 22 травня 2015 року) / МВС України; Харківський національний університет внутрішніх справ; Кримінологічна асоціація України. Харків: Золота миля, 2015. С. 16-18.

7. Беніцький А.С. Співвідношення злочинів, передбачених статтями 198 та 209 КК України, із злочинами, спрямованими на фінансування терористичної або екстремістської діяльності. *Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції: Матеріали VI Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції»*, частина 1. 30 жовтня 2014 р. Київ: Нац. акад. внутр. справ., 2014. С. 129-131

8. Демидова Л.М. Кримінально-правова оцінка умов воєнного стану та періоду збройного конфлікту при кваліфікації державної зради. *Проблеми боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр.* 2014. Вип. 28. С. 79-88.

9. Емельянов В.П., Иманлы М.Н., Рыжов И.Н. Уголовно-правовое противодействие терроризму: монография. Харьков: Право, 2014. 88 с.

10. Кісілюк Е.М., Смаглюк О.В.. Щодо поняття «радикалізму» та причин його виникнення. *Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (15 грудня 2017 року)*. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. С. 218-222.

11. Кришевич О.В., Женунтій В.І. Удосконалення кримінально-правової норми про відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами за законодавством України. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)* : тези доп. IX Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 107-110.

12. Рубашенко М.А. Чи є правомірним кримінальне переслідування за незаконне поводження зі зброєю? [Закінчення] *Юридичний вісник України*. 2018. № 37 (1210). С. 13.

13. Тихий В.П. Поняття безпеки людини і її правове забезпечення. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. 2016. № 1. С. 21–40.

Тема № 28. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до громадської безпеки.

Основні поняття: безпеки виробництва, безпеки праці, безпека руху, безпека експлуатації транспорту.

ПЛАН:

1. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Система кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.
2. Що таке кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту?
3. Що таке кримінальні правопорушення у сфері безпеки праці?
4. Що таке порушення вимог законодавства про охорону праці?
5. Що таке порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах?

6. Що таке система кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту?

7. Що таке захоплення транспортного підприємства або блокування транспортних комунікацій?

8. Що таке порушення правил повітряних польотів?

9. Що таке порушення правил використання повітряного простору?

10. Що таке самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов В.І., Гізімчук С.В. Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. – Харків, 2017. С. 754–756.

2. Гізімчук С.В. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право. Харків, 2017. С. 750–752.

3. Лисий О. В. Кримінально-правова класифікація незаконного заволодіння транспортними засобами. *Криміналістичний вісник*. 2016. № 1. С. 149-153.

4. Микитчик О.В. Відшкодування завданих збитків як підстава для звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка)*: тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 194-195.

5. Мисливий В.А. Бабанін С.В. Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил: монографія. Дніпро: ДДУВС, 2017. 192 с.

6. Острогляд О.В. Кримінальна відповідальність за керування транспортним засобом в стані сп'яніння: впровадження та зарубіжний досвід. *Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького*. 2019. № 7 (19). С. 160-168.

7. Таран О.В. Проблема встановлення причинного зв'язку у злочинах проти безпеки виробництва. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 1. С. 168-173.

8. Харь І.О. Суб'єкт злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Юридична наука*. 2017. № 2. С. 99-124.

9. Харь І.О. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта складів злочинів проти безпеки виробництва. *Юридична наука*. 2017. № 1. С. 54-66.

10. Харь І.О. Суб'єкт злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. *Юридична наука*. 2017. № 2. С. 99-124.

Тема № 29. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до громадської безпеки.

Основні поняття: громадський порядок, моральність, хуліганство, масові заворушення, вандалізм, сутенерство, наруга, втягнення неповнолітніх.

ПЛАН:

1. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти моральності.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке кримінальні правопорушення проти громадського порядку?
2. Що таке кримінальні правопорушення проти моральності?
3. Що таке кримінальні правопорушення, що мають ознаки хуліганської спрямованості?
4. Що таке кримінальні правопорушення, що мають ознаки вандалізму?
5. Що таке кримінальні правопорушення, відносно норм моралі, як підгрунття забезпечення громадського порядку та моральності?

6. Що таке втягнення особи в заняття проституцією?
7. Що таке примушування до заняття проституцією?
8. Що таке сутенерство?
9. Що таке проституція?
10. Що таке вандалізм?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов В.І. Лекція за темою: "Кримінальна відповідальність за хуліганство (стаття 296 КК України)". *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. Том 1. № 13
2. Бояров В.І. Масові заворушення: особливості кваліфікації. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7. №4 (25). С. 9-18.
3. Вереша Р.В. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (порівняльно-правовий аспект). *Вісник Академії адвокатури України*. 2014. 1 (29). С. 53-61.
4. Галемін О.А. Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваженнями під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.
5. Івахненко О.А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів. Харків: Право, 2016. 184 с.
6. Івахненко О.А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: історичний нарис. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 343-351.
7. Корнієнко М.В. Концептуальні основи протидії насильницьким злочинам щодо дітей Одеса : ОДУВС, 2019. 319 с.
8. Орлеан А.М. Кримінально-правове забезпечення в Україні охорони людини від експлуатації: Монографія. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2014. 456 с.
9. Світличний О.О., Хряпінський П.В. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 265 с.
10. Семчук Н.О. Кримінально-правовий захист моральності неповнолітніх: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 19 с.
11. Шаблистий В.В. Кримінальна відповідальність за хуліганство, пов'язане з опором особам, наділеним владними повноваження-

ми під час виконання службових обов'язків чи іншим громадянам, що припиняли хуліганські дії : монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 164 с.

Тема № 30. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до законного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин.

Основні поняття: обіг наркотичних засобів, психотропних речовин.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів?
2. Що таке кримінальні правопорушення у сфері обігу психотропних речовин?
3. Що таке незаконне виробництво наркотичних засобів?
4. Що таке викрадення наркотичних засобів або обладнання, призначеного для їх виготовлення?
5. Що таке посів або вирощування снотворного маку чи конопель?
6. Що таке порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів?

7. Що таке кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних та інших небезпечних засобів?
8. Що таке незаконне виготовлення наркотичних засобів?
9. Що таке незаконне придбання наркотичних засобів?
10. Що таке незаконне перевезення чи пересилання наркотичних засобів?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беніцький А.С. До питання щодо вдосконалення статті 306 КК України. *VII Міжнародна науково-практична конференція «Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави»* (5 березня 2015 р.) / Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса, 2015. С. 212–214.
2. Беніцький А.С. Характеристика повторності, як кваліфікуючої ознаки злочинів, передбачених ст.ст. 306 та 209 КК України. *Соціально-економічні та правові аспекти трансформації суспільства* : матеріали ХІХ Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Артемівськ, 19 травня 2015 р.). Артемівськ : ДонУЕП, 2015. С. 135–137.
3. Савченко А.В., Вартилецька І.А., Семенюк О.О., Луцак О.О. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинених із залученням неповнолітніх та щодо неповнолітніх монографія. Київ: НАВС, 2016. 267 с.
4. Луцак О.О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинені із залученням неповнолітніх та щодо неповнолітніх. Київ: ХНУВС, 2014. 20 с.
5. Музика А.А., Лісняк В.В. Кваліфікований вид складу порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ч. 2 ст. 320 КК України). *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. Вип. 2. С. 125–141.
6. Стрельцов Є.Л. Злочини проти здоров'я населення, що порушують право на якісне забезпечення лікарськими засобами : монографія. Одеса: Фенікс, 2015. 157 с.
7. Харь І.О. Суб'єкт злочину у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. *Юридична наука*. 2017. № 4. С. 41–60.

Тема № 31. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.

Основні поняття: охорона державної таємниці, недоторканність державних кордонів, мобілізація.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що таке кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці?
2. Що таке кримінальні правопорушення у сфері охорони недоторканності державних кордонів?
3. Що таке кримінальні правопорушення у сфері охорони забезпечення та мобілізації?
4. Що таке кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці?
5. Що таке втрата документів, що містять державну таємницю?
7. Що таке незаконне переправлення осіб через державний кордон?
8. Що таке порушення правил міжнародних польотів?
9. Що таке передача відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави?

10. Що таке збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Дорош Л.В., Федосеев В.В. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності державного кордону України : монографія. Харків: Право, 2014. 304 с.

2. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.

3. Киричко В.М. Деякі питання співвідношення посягання на територіальну цілісність та недоторканність України (ст. 110 КК) із злочинами, передбаченими статтями 436, 437 КК України *Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на сході України*: матеріали міжкафедр. "кругл. столу": 12 лют. 2015 р. / СБУ, Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, Ін-т підготовки юрид. кадрів для СБУ. Харків: [б. в.], 2015. С. 78-81.

4. Кібальник С.О. Особистість злочинця, що вчиняє незаконне переправлення осіб через державний кордон України. *Наук.-інформ. вісн. Івано-Франків. ун-ту права ім. Короля Данила Галицького*. 2019. № 7 (19). С. 137-144.

5. Нікітін А.А. Кримінальне законодавство зарубіжних країн щодо порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї. *Соц.-прав. студії*. 2019. № 3. С. 14-20.

6. Рубашенко М.А. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України : монографія. Харків: Право, 2016. 286 с.

7. Семенюк О.Г. Заходи безпеки в системі охорони державної таємниці. *Держава і право. Юридичні науки*. Київ, 2016. Вип. 72. С. 152-166.

8. Семенюк О. Об'єкт злочинів у сфері охорони державної таємниці. *Юридична Україна*. 2016. № 7/8 (163-164). С. 56-63.

Тема № 32. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;

- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити

навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;

- **виховна:** формувати поважне ставлення до охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.

Основні поняття: авторитет органів державної влади, державні символи, представники влади, представники правоохоронних органів, члени громадських формувань, печатки, штампи, бланки, документи.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади.

2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Дайте визначення кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади.

2. Перелік кримінальних правопорушень у сфері використання державних символів?

3. Що таке кримінальне правопорушення, пов'язані із перешкодженням діяльності організації та об'єднань громадян?

4. Що таке кримінальне правопорушення проти представників влади, представників правоохоронних органів, членів громадських формувань?

5. Що таке кримінальне правопорушення у сфері використання документів і засобів отримання інформації?

6. Що таке авторитет держави і діяльності об'єднань громадян?

7. Що таке незаконне використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації?

8. Що таке підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації?

9. Що таке самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи?

10. Що таке підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Биков К.Г. Щодо характеристики об'єктивних ознак службових зловживань, що порушують порядок обігу офіційних документів. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017, Вип. 23: Серія «Право». С.140-144.
2. Довгаль М. Особливості кваліфікації за статтею 342 Кримінального кодексу України. *Вісник Національної академії прокуратури України* 2016. № 4 (46). С. 58-65.
3. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
4. Оленіна Я.Г. Особливості кримінальної відповідальності за погрозу щодо працівника правоохоронного органу (ч. 1 ст. 345 КК України). *Часопис Київського університету права*. 2014. № 1. С. 832-836.
5. Осадчий В.І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України). *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 2. С. 145-151.
6. Савченко А.В. Мостепанюк, О.О. Семенюк, А.А. Павловська Кримінально-правова характеристика злочинів, пов'язаних із професійною діяльністю журналістів. *Протидія перешкоджанню законній професійній діяльності журналістів в Україні* : метод. рек. / С.С. Чернявський, Л.В. Опришко, А.В. Титко та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 33-54.
7. Чуб І.М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби, приватного виконавця : монографія. Харків: Право, 2017. 232 с.
8. Шаблистий В.В. Законна професійна діяльність журналіста як «новий об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2 (13). С. 78-85.

Тема № 33. Кримінальні правопорушення у сфері використання комп'ютерів, комп'ютерних систем і мереж та мереж електров'язку

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;

- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;

- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань.

Основні поняття: комп'ютерна інформація; порушення правил експлуатації автоматизованих електронно-обчислювальних систем; викрадення; перекручення; знищення; засоби захисту комп'ютерної інформації; незаконне копіювання комп'ютерної інформації; істотне порушення роботи; істотна шкода; заволодіння комп'ютерною інформацією шляхом шахрайства; зловживання службовим становищем.

ПЛАН:

1. Кримінально-правова характеристика несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електроз'язку.

2. Кримінально-правова характеристика створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут.

3. Кримінально-правова характеристика несанкціонованого збуту або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.

4. Кримінально-правова характеристика несанкціонованих дій з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.

5. Кримінально-правова характеристика порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електроз'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них обробляється.

6. Кримінально-правова характеристика перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизова-

них систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Що слід розуміти під втручанням у роботу комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж?
2. З якого моменту несанкціоноване втручання у роботу комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж є закінченим кримінальним правопорушенням?
3. Які програми чи технічні засоби відносять до шкідливих?
4. Що слід розуміти під інформацією з обмеженим доступом?
5. В чому полягає порушення правил експлуатації комп'ютерів, автоматизованих систем та комп'ютерних мереж?
6. В чому полягає порушення правил захисту інформації, яка обробляється в комп'ютерах, автоматизованих системах та комп'ютерних мережах?
7. Що слід розуміти під масовим розповсюдженням повідомлень електрозв'язку?
8. Що таке втрата інформації?
9. Що таке підробка інформації?
10. Що таке блокування інформації?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Азаров Д.С. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України / [Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін.]. Київ: Юрінком Інтер, 2017. С. 830-843.
2. Бараненко Р.В., Вікторов Д.І. Дослідження факторів, що впливають на вчинення кіберзлочинів. *Кибербезпека в Україні: правові та організаційні питання*: матеріали науково-практичної конференції. Одеса: ОДУВС, 2016. С.60-62.
3. Бараненко Р.В., Задорожна А.Ю. Анализ уголовного законодательства в сфере противодействия киберпреступности государственной участниц СНГ. *Вклад молодых исследователей в развитие публичного управления*: материалы международной научно-практической конференции. Кишинёв: Академия публичного управления Правительства Республики Молдова, 2017. С.277-281.

4. Бараненко Р.В., Задорожна А.Ю. До питання визначення терміну «кібертероризм». *Актуальні проблеми теорії кримінальної законотворчості та практики правозастосування* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2016. С.17-20.

5. Бараненко Р.В., Кириченко В.Д. Кримінологічна характеристика суб'єкту кіберкримінального правопорушення. *Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи*: збірка наукових праць з нагоди відзначення Дня науки-2018 в Україні (м. Київ, 25 трав. 2018 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2018. С.68-71.

6. Бараненко Р.В., Кириченко В.Д. Характеристика кіберзлочинності. *Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 189-191.

7. Бараненко Р.В., Поточняк М.І. До питання визначення терміну «кіберзлочинність». *Актуальні проблеми кримінального права та процесу* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2017. С.71-74.

8. Бараненко Р.В., Поточняк М.І. Щодо Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». *Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків: ХНУВС, 2018. С.176-178.

9. Бараненко Р.В., Присяжна Є.Ю. Характеристика комп'ютерних злочинів. *Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2017. С.22-25.

10. Бараненко Р.В., Задорожна А.Ю. Аналіз форм та інструментів кіберзлочинності. *Сучасні тенденції розвитку української науки* : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. Переяслав-Хмельницький: ГО «Інститут соціальної трансформації», 2017. С. 127-131.

11. Бурак М.В. Використання електронних платіжних систем для фінансування злочинів проти основ національної безпеки України. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2015. № 2 (76). С. 257-262.

12. Дудоров О.О., Карчевський М.В. Шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-

обчислювальної техніки. *Азовські правові читання 2017: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Бердянськ, 28–29 квітня 2017 р. Бердянськ: ТОВ «Модем-1», 2017. С. 5–12.

13. Карчевський М. В. Основні проблеми кримінальноправового регулювання у сфері інформатизації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 3 (79). С. 67-78.

14. Карчевський М.В. Чи потрібна кримінальна відповідальність за порушення порядку або правил захисту комп'ютерної інформації (ст. 363 КК України)? / М.В. Карчевський // *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. - 2014. - Вип. 3-4. С. 122-129.

15. Кримінальна відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу ЕОМ: монографія / Ю.А. Бельський, П.А. Воробей, А.В. Савченко, О.Г. Колб. Київ: Юрінком Інтер, 2019 р. 263 с.

16. Савченко А.В. Рефайлінг (рефайл) як спосіб вчинення несанкціонованого втручання в роботу мереж електрозв'язку / А.В. Савченко, П.А. Воробей, Ю.А. Бельський. *К. Юридична наука*. № 1. 2018. С. 149-165.

Тема № 34. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг

МЕТА

- **освітня:** перевірити якість засвоєння знань, отриманих під час лекційних занять і самостійної роботи за темою;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до кримінального закону як важливого засобу захисту прав, свобод і законних інтересів людини, інтересів суспільства і держави від посягань.

Основні поняття: службова особа; службова особа, яка займає відповідальне становище; службова особа, яка займає особливо відповідальне становище; представник влади; працівник правоохоронного органу; третя особа; організаційно-розпорядчі обов'язки; адміністративно-господарські обов'язки; спеціальні повноваження; зловживання

владою; зловживання службовим становищем; перевищення влади; перевищення службових повноважень; інтереси служби; інші особисті інтереси; інтереси третіх осіб; істотна шкода; тяжкі наслідки.

ПЛАН:

1. Кримінально-правова характеристика зловживання владою або службовим становищем.
2. Система, види і особливості кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг. Поняття і види службових осіб.
3. Характеристика зловживання владою або службовим становищем. Розмежування від суміжних складів.
4. Службова недбалість та її відмінність від умисної службової бездіяльності.

**ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО
ОПРАЦЮВАННЯ:**

1. Що розуміється під “зловживанням владою або службовим становищем”?
2. Умови притягнення до кримінальної відповідальності за службу недбалість?
3. Що означає поняття “перевищення влади або службових повноважень”, вжите в ст. 365 КК?
4. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, що передбачає відповідальність за службу недбалість?
5. Умови притягнення до кримінальної відповідальності за зловживання владою або службовим становищем?
6. Що слід розуміти під істотною шкодою та тяжкими наслідками при зловживанні владою або службовим становищем?
7. У чому полягає відмінність зловживання владою від її перевищення?
8. Що таке службова особа?
9. Що таке нгезаконне збагачення?
10. Що таке діяльність, пов'язана з наданням публічних послуг?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіков О.П., Олійник О.О. Кримінально-правова характеристика підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно – правової форми: історичний, зарубіжний та вітчизняний досвід. монографія. Миргород, 2019. 225 с.

2. Бондаренко О.С., Кришевич О.В., Пахомов В.В. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг: науково-практ. посіб. Суми: Сумський держ. ун-т, 2019. 313 с.

3. Гродецький Ю.В. Проблеми тлумачення істотної шкоди як ознаки злочинів у сфері службової діяльності [Електронний ресурс]. *Вісник Асоціації кримінального права України*: електрон. наук. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Всеукр. громад. орг. «Асоц. кримін. права». Харків, 2016. Вип. 2 (7). С. 221–237.

4. Державне регулювання антикорупційної діяльності. Законодавство. Коментар. Роз'яснення / за заг. ред. О.С. Саєнка, за наук. ред. М.І. Хавронюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 576 с.

5. Задоя К.П. Узагальнення проблем застосування законодавства, що встановлює відповідальність за корупційні злочини / ред. М.І.Хавронюк. Київ, 2019. URL: <https://www.slideshare.net/CentrePravo/ss-186225317>.

6. Кимлик Н.В. Юридична особа як суб'єкт корупційного злочину. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 132-136.

7. Киричко В.М. Законодавчий вірус в системі КК України: визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 368-2 КК «Незаконне збагачення». *Проблеми законності*. 2016. № 133. С. 142-151.

8. Киричко В.М. Проблема визначення суб'єкта зловживання впливом (ч. 2 ст. 369-2 КК України) та її вирішення. *Проблеми законності*. 2015. № 128. С. 38-46.

9. Корупційні схеми: їх кримінально-правова кваліфікація і досудове розслідування / За ред. М.І. Хавронюка. Київ: Москаленко О.М., 2019. 464 с.

10. Кузнецов В.В. Засади запобігання та протидії корупції в Україні: навч. посіб. / [Василинчук В.І., Чернявський С.С., Юрченко О.М. та ін.]. Київ.: ФОП Кандиба Т. П., 2015. 228 с.

11. Осадчий В.І. Корупційні злочини: [монографія] / Осадчий В.І. Київ.: Вид-во Європейського ун-ту, 2016. 82 с.

12. Савченко А.В., Батюк О.В. Нормативно-правові підстави діяльності, пов'язаної із запобіганням корупційним та іншим злочинам у сфері виконання покарань. Корупційні та інші злочини, що вчиняються у сфері виконання покарань: 38 кримінологічна характеристика та запобігання: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 444 с.

13. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: загальна характеристика [Електронний ресурс] // Вісник Асоціації кримінального права України : електрон. наук. фах. вид. - 2015. – Вип. 1 (4). С. 272-295.

14. Тютюгін В.І., Гродецький Ю.В., Гізімчук С.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посібник. Харків: Право, 2014. 232 с.

15. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. Харків: Право, 2014. 232 с.

Тема № 35. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

МЕТА

- **освітня:** закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна:** розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна:** формувати поважне ставлення до охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.

Основні поняття: кримінальні правопорушення проти правосуддя, незаконне затримання, арешт, вирок, рішення, учасники кримінального процесу, приховування злочину.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень проти правосуддя.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Дайте визначення дефініції кримінальних правопорушень проти правосуддя.

2. Що об'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя?
3. Що об'єктивною стороною кримінальних правопорушень проти правосуддя?
4. Що суб'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя?
5. Що таке зачини, які посягають на конституційні принципи діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду?
6. Що таке кримінальне правопорушення, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку та права власності судді, народного засідателя, присяжного, їх близьких родичів чи інших учасників судочинства у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя?
7. Які кримінальні правопорушення перешкоджають одержанню достовірних доказів та істинних висновків у справі?
8. Що таке кримінальне правопорушення, які перешкоджають виконанню вироку (рішення) і призначеного ним покарання?
9. Класифікація кримінальних правопорушень проти правосуддя.
10. Що таке правосуддя?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беніцький А.С. Проблеми кваліфікації заздалегідь не обіцяного приховування кримінального правопорушення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2014. № 3 С. 188–197.
2. Заліско О.І. Правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони : дис. ... канд. юрид. наук спец. : 12.00.08. Київ, 2015. 236 с.
3. Микитчик О.В., Мандро О.В Кримінальна відповідальність за злочини, що посягають на життя та здоров'я судді, народного засідателя чи присяжного. Навч. посіб. Київ: НАВС, 2016. 208 с.
4. Осадчий В.І. Про суб'єкт злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П.Михайленка): тези доп. ІХ Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2018 р.)* / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 201-203.

5. Тютюгін В.І. Злочини проти правосуддя. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право Харків, 2017. С. 341-344.

6. Шепітько М.В. Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії: монографія. Харків: Право, 2018. 408 с.

7. Шепітько М.В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя: дис.. докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків., 2018. 583с.

8. Шепітько М.В. Злочини проти правосуддя як інститут кримінального права. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Юридичні науки. 2018. Вип. 6. С. 99-111.

Шепітько М.В. Злочини проти правосуддя: проблеми класифікації. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 50. С. 56-63.

Тема № 37. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

МЕТА

- **освітня**: закріпити теоретичні знання, отримані з лекційного курсу й у процесі самостійної підготовки;
- **розвивальна**: розвивати вміння реалізовувати отримані знання в процесі застосування норм кримінального права, виробити навички правильного використання норм та інститутів особливої частини кримінального права;
- **виховна**: формувати поважне ставлення до охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення та мобілізації.

Основні поняття: мир, безпека людства, міжнародний правопорядок.

ПЛАН:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
2. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ:

1. Поняття та види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
2. Яка система кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку?
3. Яка система, види і особливості кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку?
4. Що таке пропаганда війни?
5. Що таке планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни?
6. Що таке порушення законів та звичаїв війни?
7. Що таке найманство?
8. Що таке кримінальні правопорушення проти безпеки людства?
9. Що таке застосування зброї масового знищення?
10. Що таке екоцид?
11. Що таке геноцид?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов М.О. Гаазькі правила повітряної війни 1923 року як вияв політики обмеження озброєнь у 20-ті роки ХХ століття. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 18 травня 2018 р. У 2-х т. Т. 1. Одеса: Гельветика, 2018. С. 346–349.
2. Акімов М.О. Роль Ліги Націй у міжнародно-правовому регулюванні повітряної війни. *Сучасна війна: гуманітарний аспект* : матер. наук.-практ. конф., м. Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р. Харків. : Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2018. С. 74–78.
3. Гальцова В.В. Злочини проти миру і міжнародного правопорядку : лекції / За ред. М.І. Панова. Харків: Юрайт, 2019.
4. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). Київ: Ваіте, 2017. 872 с.
5. Коруц У.З. Кримінальна відповідальність за пропаганду війни в Україні: сучасний стан та досвід зарубіжних країн. *Прав. держава*. 2019. № 36. С. 91-97.

6. Кучинська О., Циганюк Ю. Система міжнародних стандартів прав людини у кримінальному процесі України. *Право України*. 2019. № 9. С. 50-64.

7. Олійник О. Сутність принципу справедливості за міжнародним кримінальними правом. *Підприємництво, госп-во і право*. 2019. № 9. С. 216-220.

8. Попко В.В. Транснаціональне кримінальне право: міжнародний аспект. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2019. 431 с.

9. Савченко А.В. Питання кваліфікації злочинів, що вчиняються в умовах воєнної окупації, анексії та військової агресії в Україні. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада 2018 року)*. – К.: ФОП Кандиба Т.П., 2018. С. 440–442.

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Навчальне видання

**Беніцький Андрій Сергійович
Оржинська Ельвіра Ігорівна
Темніков Олександр Вікторович**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення семінарських занять для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність»
галузі знань 26 «Цивільна безпека»

Під редакцією авторів
Технічний редактор Ю.В. Шibaєва

Г Е Л Ь В Е Т И К А
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

WWW.HELVETICA.UA

Підписано до друку 10.12.2021 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arimo. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 6,55. Наклад 300. Замовлення № 0722/293.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, 46а
Тел.: +38 (048) 709 38 69,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.